

အာန်းဆေ, တအာင်း (ရွှေမာညင်း)

Grammar

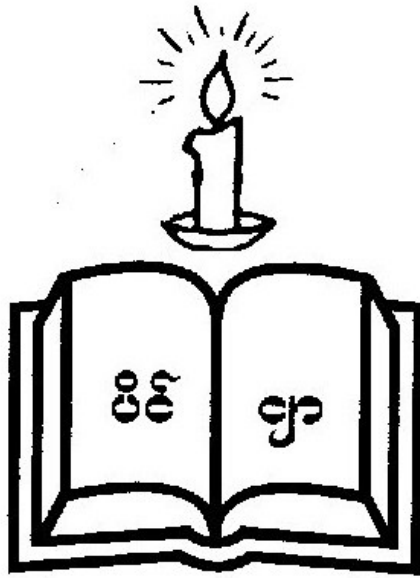
ပလောင်သဒ္ဒါ

တူးထိုး

သက္ကရာဇ်-၁၃၇၉

ခရစ်-၂၀၁၇ ခု

ဘာန်းစခဲ, တဘောင်း (ရှုမာညိး)

Grammar

ပလောင်သဒ္ဒါ

တားထိဒုး

သက္ကရာဇ်-၁၃၄၆

ခရစ်-၁၉၈၅ ခု

အကြိမ် - တတိယအကြိမ်

ဩဂုတ်လ၊ ၂၀၁၇ ခုနှစ်၊

အုပ်စု - ၁၀၀၀

ဒီဇိုင်း - မာညိုဝိုတာန်းထွန်း၊ မာညိုယည်အောင်ညွန့်၊

ထုတ်ဝေသူ -

တန်ဖိုး-

ဘည်ကကမ်း

ဘာန်းဘေ၊လှေနီး တင်းစူး၊ခည်မိုးတတ်ဆန်မိ၊ ၁၉၈၄၊ ပကျိူဝ်းကိုဝ်းအဲ (ဒီဇင်ဘာလ)၊ အန်းအီး မိုးတားပေါ်အူး ဂေါ်ညးအိုန်ပါန်း ကော်င်းတံပ လှိုင်းအဲမ်းခြီးကက်ရဲန်းလေး၊ဘာန်းဘေ၊လှေနီးအော်။

ဂေါ၊မိုးအန်းတဂန်းဆီ ဘည်ဟိုမ်းဘည်ဟာ၊ ဘည်ဘာ၊ဘည်ငမ်း ဘည်ဟောင်းဘည်ဝီး ဘည်ရဲန်းဘည်ဂေါ်ညး ဘည်ဂျေပ် ထုင်းမဲမ်းအဲကနီးပါ်ပည်မဲး၊ နှာင်းကံပ်ဘူရ်၊ဘူကမာ်၊ ဝီအာည်၊ဓါညးနီး နံင်လိုဒါးဘေ၊ဘာန်းကိတ်ကအံမ်းဟောင်း။

ဘေ၊ဘာန်းမာ် ဆာ်အဲနာ်၊လှိုည်ဘေ၊အူမိုး အာ်နာ်၊ 'ဘာန်း' ၊ ညှိမ်ဘိုန်းဒါ်၊ ဟည်ဆမား ဘေ၊ဘာန်းအဲးအဲး၊ခည်းခည်း။ ဘာန်းဘေ၊လှေနီး ကဒေအိုမ်ဘျာန်း အီးဒါ်၊'သဒ္ဒါ'၊ 'ဘေ၊သဒ္ဒါ'ဒါ်၊ အီးမိုးဘည်ဘာညးတတ် လိုကလောင်းကျော့၊ မိုး(စည်းကမ်းစနစ်) ကအူးကဆင်းကျော့၊ ဆာ်ဘူမဲး၊ ဘာန်းအန်း၊ ပံင်ဆီလည်ဒါ်၊အာ်ကညာင်း ဒါ်၊ကျော့၊အာ်ဇော့၊ဒီဇော့၊ဒဲန်း၊ ဆမားဘေ၊ဒါ်၊အီး ခည်စအန်း၊ လှိုဆမားဆဲး(သင်ပုန်းကြီး) မားဘေ၊ ကုန်းဘေ၊ ကော်န်းဘေ၊ လအာည်၊ ဆာ်အဲ ဆမားဖါ်၊ ဘေ၊ကဲဒီန်း စီလိုနာ်၊ဆမားဘိုး 'ဘာန်း'အန်း၊'ဘာန်း'နီး အရေး ဒါင်းပေါ၊ခည်းခည်း။ အိုမ်ဘျာန်းဒါ်၊ "သဒ္ဒတ်မတာ စတမတာ၊ သဒ္ဒါမတတ် စာမတတ်" ဆာ်အဲဘူနာ်၊ 'ဘာန်း'၊ ဘာညးလှိုည်ဘူနာ်၊ဘေ၊ လှိုဆမားစံမ် 'ဘာန်း'အန်း၊ စီဘိုန်းလာ်ဒါ်၊ တူအီးဆမားဘေ၊ဘာန်း။

စီဒါ်၊ဘည်ဘာညးထုင်းမဲမ်းအဲကနီး အဲလိုလာ်ဒါးဘေ၊ဘာန်းကိတ်ကအံမ်းအူန်း၊ ဒေုဇဲန်း စာနံင်တေ့းဘိုး ဘေ၊ခြိုဝ်းမိုးအီးဟည်း စီးကပ္ပရဲန်းလေး၊ဘိုး ကဒအတအာင်း၊ ကဆိုဝ် 'ဘာန်းဘေ၊' လှေနီး နံင်ပေန်အီးကဇောည် ဒဲး၊ဇ္ဇော်မ်း ဟာ်အော်။

ဘေ၊ဘာန်းတအာင်း ဒဲင်ကံပ်ဟိုက်ဇိုက်ဇား ဒဲင်ကံပ်ကတား၊ကွား ဟောင်းဝီအာည်၊ ကဆာ်အံမ်း အီးမိုး စံပ်နရိန္ဒ စော်င်းမာန်စာက် ၊အိုန်စူး၊ခမို အော်ည်လော တိုဝ်း၊ယဲဝ်းဟောင်းဘည်ဇဲန်း ဟာ် အော်.....။

" ပံပ်ဘေ၊နီး အာန်းနှာင်း ပေန်ကဇောည်ဒဲး

ပံင်နံင်ရဲန်းလေး၊ တာ်ဘေ၊လှေမိုး၊ခူးတအာင်း "

ကဏ္ဍ

ပံင်ကလောင်း

ဂါညးစး,

စးဝနံဝ်းဂါနံး (၁)

၁

၁။

ကျော;နဲ(၇)မျိုး

၁

၂။

မြန်မာဝေါဟာရ(အညွန့်စကား)

၂

၃။

ပံင်နဲ(၅)မျိုး (နာမ်ပုဒ် နာမ်စား)

၂

၄။

ဂါင်းတိုး ဝိဘတ်(၁၄)မျိုး

၃

ပံင်နဲကာညးဂါင်းတိုးကစုံတ်

၄

၅။

ပံင်နဲ(၅)မျိုး ဂါင်းတိုး'ဒီး'(သည)

၄

၆။

ပံင်နဲ(၅)မျိုး ဂါင်းတိုး'ဒိုဝ်း'(ကို)

၅

၇။

ပံင်နဲ(၅)မျိုး ဂါင်းတိုး'ကညည်' (နင့်-ဝိဘတ်)

၅

၈။

ပံင်နဲ(၅)မျိုး ဂါင်းတိုး'ပါး;' (သို့-ဝိဘတ်)

၆

၉။

ပံင်နဲ(၅)မျိုး ဂါင်းတိုး'ဂေါ,' (ကြောင့်-ဝိဘတ်)

၇

၁၀။

ပံင်နဲ(၅)မျိုး ဂါင်းတိုး'ဒါး;' (ဖြင့်-ဝိဘတ်)

၇

၁၁။

ပံင်နဲ(၅)မျိုး ဂါင်းတိုး'တတ်' (အား-ဝိဘတ်)

၈

၁၂။

ပံင်နဲ(၅)မျိုး ဂါင်းတိုး'လတ်' (၏-ဝိဘတ်)

၈

၁၃။

ပံင်နဲ(၅)မျိုး ဂါင်းတိုး'စာ' (အလီ,ငှာ-ဝိဘတ်)

၉

၁၄။

ပံင်နဲ(၅)မျိုး ဂါင်းတိုး'တိုင်' (တွင်-ဝိဘတ်)

၉

၁၅။

ပံင်နဲ(၅)မျိုး ဂါင်းတိုး'ခဲင်း;' (ဋ္ဌိ-ဝိဘတ်)

၁၀

တင်

ပံင်ကလာင်း

ငါညးထေ,

- ၁၆။ ပံင်နဲ(၅)မျိုး ဂါင်းတိုး 'တဲင်း' (ထက်-ဝိဘတ်) ၁၀
- ၁၇။ ပံင်နဲ(၅)မျိုး ဂါင်းတိုး 'ချေမ်း' (အောက်-ဝိဘတ်) ၁၁
- ၁၈။ ပံင်နဲ(၅)မျိုး ဂါင်းတိုး 'ဒ' (မှ-ဝိဘတ်) ၁၁

ကျော;နဲပံင်နဲ ကဲ ဂါင်းတိုးကစုံတ်

၁၂

- ၁၉။ ကျော;နဲ(၇)မျိုး ပံင်နဲ 'ဇိုင်ဂိုန်း' ဂါင်းတိုး 'ဒိ' ၁၂
- ၂၀။ ကျော;နဲ(၇)မျိုး ပံင်နဲ 'ဇိုင်ဂိုန်း' ဂါင်းတိုး 'ဒိုင်း' ၁၃
- ၂၁။ ကျော;နဲ(၇)မျိုး ပံင်နဲ 'ဇိုင်ဂိုန်း' ဂါင်းတိုး 'ကည်' ၁၄
- ၂၂။ ကျော;နဲအံက်ညာဘာ်နိး ၁၅
- ၂၃။ ကျော;နဲအံက်အဲကဒ ၁၅
- ၂၄။ ဇိုင်လလိုညး (နိပါတ်ပုဒ်) ၁၆
- ၂၅။ ဇိုင်လော်တ် (အချိန်ပြနာမ်စားပုဒ်) ၁၇
- ၂၆။ ဇိုင်လဲဝ်း (သချာ်ပြနာမ်စားပုဒ်) ၁၈

ထေဝနံင်းစါန်း (၂)

၁၉

- ၂၇။ ကျော;ကတိုက်(သန္နိပုဒ်-စကားစု) ၁၉
- ၂၈။ ကျော;ကအျိုပ်(သမာသ်ပုဒ်-စကားစု) ၂၀
- ၂၉။ ကျော;ကဇော်က်(သမူဟ ပေါင်းစည်းမျှ-စကားစု) ၂၂
- ၃၀။ ကျော;မေ;ကညား(ပိုင်ဆိုင်မျှပြ-စကားစု) ၂၂
- ၃၁။ ကျော;ဇောည် (နာမဝိသေသန-အထူးပြုစကားစု) ၂၃
- ၃၂။ ကျော;တေ,ကျော;ယာ်; (အာလုပ်ပုဒ်) ၂၄

ဇာတိပုဒ်စာအုပ် (၃)

၃၃။	ကျော့;ဘာညး (ကြိယာပုဒ်၊ ပြုခြင်းစကားစု)	၂၅
၃၄။	ကျော့;ဟော်ညး (အချာတ်ပုဒ်၊ အဆေးသတ်စကားစု)	၂၅
၃၅။	ကိုက်ကျော့; ဘာညး (ကြိယာဝိသေသန ပုဒ်)	၂၇
၃၆။	ကျော့;နဲဝ်း (နိပါတ်ပုဒ်-တစ်ထောက်နားစကားစု)	၃၀
၃၇။	ကျော့;ချဲ (၃)မျိုး (ပဋိသေစပုဒ်၊ မြစ်သည့် စကားစု)	၃၀
၃၈။	ကျော့;ခံတ်(၅)မျိုး (ပဋိသေစပုဒ်၊ အချိန်ပြတားမြစ်သည့် စကားစု)	၃၁
၃၉။	ကျော့;န့အချိုင်(၄)မျိုး (အချိန်ကာလ ညွှန်စကားစု)	၃၂
၄၀။	ကျော့;အူဇံင်(၃)မျိုး (သံသယပုဒ် မသေချာသည့် စကားစု)	၃၃
၄၁။	ကျော့;ဇံင် (သန္နိဋ္ဌာန်ပုဒ် သေချာသည့် စကားစု)	၃၃
၄၂။	ကျော့;ဒဲ;ဇွတ်မ်း(၄)မျိုး (တိုက်တွန်းခြင်း စကားစု)	၃၄
၄၃။	ကျော့;တံမ်း ကျော့;ကအံမ်း (အမှာစကား)	၃၅
၄၄။	ကျော့;မှော, (အမေးစကားစု)	၃၅
၄၅။	ကျော့;ကတိုတ် (စုစည်းမှု စကားစု)	၃၇
၄၆။	ကျော့;လဲဝ်း (တစ်ခွန်းတည်းနှင့်ပြီးစီးသည့် စကားစု)	၃၈
၄၇။	ကျော့;စူညး (အားပေး တိုက်တွန်းပြု စကားစု)	၃၈
၄၈။	ကျော့;အိုမဗည်း (ဝါကျခင်း)	၃၉

ဆား၊ ပန်ဝင်းခါန်း(၁)

၁။ ကျော့နဲ့(၇)မျိုး(အညွန့်စကား)

ဒါးတည်းဘူဒါ၊ ဒါးပိုည့်ဘူဒါ၊ ပံင်လိုတက်အဲနဲကလောင်း ကျော့နဲ့(၇)မျိုးကဲနီး

- ၁။ နီး - အမျိုးပံင်နဲ့ ချေမ်းငါည်းအဲ(မိမိမျက်စိအောက်မှာရှိသည့် အရှိကိုညွန့်ပြခြင်း)။
- ၂။ နီး - ဒချေမ်းငါည်း ခေင်း အူတက်,(မိမိမျက်စိအောက်မှ တစ်လံဝန်းကျင် ညွန့်ပြခြင်း)။
- ၃။ တော်ညည်း - ဘိုန်ဒ အူတက်, ဟောင်းဒီအာညည်, ဘံင်လိုင်းငါည်း နဲဟောင်းဆိုင်ဆိုင် (တစ်လံဝန်းကျင်မှ ရှေ့တည့်တည့် ညွန့်ပြခြင်း)။
- ၄။ နိုညည်း - အမျိုးပံင်လိုတက်နဲ့ ဒီတေင်း (အထက်ကိုညွန့်ပြခြင်း)။
- ၅။ ဆိုညည်း - အမျိုးပံင်လိုတက်နဲ့ ဒီချေမ်း (အောက်ကိုညွန့်ပြခြင်း)။
- ၆။ ဒီး - (က) ဒီး - အမျိုးအီဂေါ်ညည်း ချေမ်းငါည်းအီး(သူတစ်ပါးမျက်စိအောက်မှာ ညွန့်ပြခြင်း)။
ဒီး - (ခ) ဒီး - ပံင်ညှိမ်တေမ်ယေဝ်းအဲ ခံင်ဘော်က် အဲတေ့ အဲကလောင်းဟောင်း အမျိုးညှိမ်မဲးဒီဒဲနဲ။
(မမြင်ဘူးသေးသည့်အရာ မသေချာမရေရာသည့်အရာ ထင်ပေါ် မြင်ပေါ်စေလို၍ ညွန့်ပြခြင်း)
(သံသယပုဒ် အညွန့် စကား)။
- ၇။ ဝိုင်း - ပံင်ဟည့်ယေဝ်းအဲ အူဘော်က် အဲတေ့ အဲကလောင်းဘိုး အမျိုးဟည့်မဲးဒီမဲးဒဲနဲ။
(တွေ့ဖူးကြုံဖူး မြင်ဖူးသည်ဟု ယူဆမိသည့်အရာကို ညွန့်ပြခြင်း)(သန္နိဋ္ဌာန်ပုဒ်အညွန့်စကား)။

အထက်ပါ အညွန့်စကား (ကျော့နဲ့) ဝိဘတ် တို့ သည် တအန်းဝေါဟာရ အနေဖြင့် (၇)မျိုးရှိပါသည်။

၄င်း(၇)မျိုးမှာ မိမိမျက်စိအောက် သူတစ်ပါးမျက်စိအောက် အနီးတစ်မျိုး အဝေးတစ်မျိုး အစရှိသည်ဖြင့် အညွန့် အမျိုးမျိုး တိကျစွာ ညွန့်ပြနိုင်ပါသည်။

၄င်းအညွန့်စကား (၇)မျိုးအနက် နီး-နီး (၂)ခုမှာ မြန်မာလို 'ဤ' တစ်မျိုးသာ သုံးစွဲလေ့ရှိပါသည်။

'ဤ' အစား 'ဒီ' ဟုလည်း စကားအရ ပြောဆိုနိုင်ပါသည်။ ဥပမာ၊ ဤ-အရာကို ဒီ-အရာဟု ပြောဆိုနိုင်ပါသည်။

‘တော်ဦး’ဆိုသည့် တအန်းစကားသည် မိမိမျက်စိအောက်မှ အနည်းငယ်အလှမ်းဝေးသွားပါသဖြင့် မြန်မာလို ထိုအရာဟိုအရာ စသည်ဖြင့် ပြန်လည်ခေါ်ဆိုနိုင်ပါသည်။

မြန်မာစကားသုံးသပ်ကြည့်ပါက အနီး အဝေး ဆိုသည့် ညွှန်ပြချက်နှစ်ခုနှင့် အထက်အောက် ဆိုသည့် ညွှန်ကြားချက်နှစ်ခု အားလုံး (၄)ခုသာတွေ့ရပါသည်။

မြန်မာဝေါဟာရ အညွှန်းစကား(၄)မျိုး

- ၁။ အနီး ပုံစံ - ဤ၊ ဒီ။
  - ၂။ အဝေး - ထို၊ ဟို
  - ၃။ ထက် - ထိုအထက်မှာ(ဟိုအထက်မှာ၊ဟိုပေါ်မှာ)။
  - ၄။ အောက် - ထိုအောက်မှာ၊ ဟိုအောက်မှာ ။
- ၄င်းအညွှန်းစကား(၄)မျိုးတို့သည် တအန်းဝေါဟာရ နယ်ပယ်တွင် (၇)မျိုး(၈)စား နေရာအလိုက် ပြောဆိုနိုင်ပါသည်။

၂။ ပံင်နဲ(၅)မျိုး (နာမ်ပုဒ် နာမ်စား)

ပံင်နဲ(တိုး)	ကျေးအူ(ကောဝုစ်)	ကျေးအယ်(ဒွီဝုစ်)	ကျေးဂီနဲ(ဗဟုဝုစ်)
၁။ ဇိုင်ဂီနဲ (နာမ်ပုဒ်)	တား(လူ)	တားကည်(လူတို့ နှစ်ဦး)	တားကဲ(အီး-လူအများ)(လူတို့)
၂။ ကဲ(နာမ်စား)	အန်း(သူ)	ကာည်း(သူတို့ နှစ်ဦး)	ကဲ(သူတို့)
၃။ ပဲ (။)	မည်း(သင်)	ပါည်း (သင်တို့ နှစ်ဦး)	ပဲ (သင်တို့)
၄။ ယေး(။)	အံင်း(ကျနော်)	ယာည်း(ကျနော်တို့ နှစ်ဦး)	ယေး(ကျနော်တို့)
၅။ အဲ (။)	အံင်း(မိမိ)	အာည်း(မိမိတို့ နှစ်ဦး)	အဲ(မိမိတို့)

ကျော့တံး။ ။မဲးဘိုးကျော့အူတည်း ‘ဒီး’ဒါ၊အဲဒီးနီး ဝိုးလှိုညံကျော့အူတည်း ‘တိုး’ ဒန်းလှိုညံး အာပ်လဲပ်တိုင်ပံင်နဲ အာပ်ဘိုန်းကစုံတံင်ကျော့နဲ(၇)မျိုးကနိုန်း၊ ဆာ်အဲကစုံတံင် နံင်ပေန်လေးဘာညးညှဲနဲ - ‘ နီးဒီး နူးဒီး ’ အာပ်ထိုက်ဒါ၊ ဆာ်အဲဒါ၊ဖါ၊ ‘ဒီး’ အူတည်း ဟည်ဟောညံ့၊ဇိုင်းအန်း။

အထက်ပါ နာမ်ပုဒ်(ကျော့နဲ(၅)မျိုး) တို့တွင် ‘တား’ဆိုသည့် တအန်းစကားမှာ မြန်မာလို ‘ဦး’ဟု ဘာသာပြန်ရမည့် အစား ‘လူ’ဟု အလွယ်နည်းဖြင့် ဘာသာပြန်ဆိုလိုက်ပါသည်။

၎င်း ‘ဇိုပ်ဂိုန်း’သည် မြန်မာလို နာမ်ပုဒ်ဖြစ်သည်။ နာမ်ပုဒ်ဆိုသည်မှာ နာမ-အမည်၊ ‘နာမ်’ဟု ပါဠိပျက်မြန်မာဝေါဟာရ ဖြစ်သွားလေသည်။ နာမ်ပုဒ်ဆိုသည်မှာ အမည်မှန်သမျှ လူမြင်းစသည့် ခြပ်ဝတ္ထု ရှိသောနာမ်ပုဒ် ၊ အထက်အောက် အတိုအရှည်စသည့်ခြပ်ဝတ္ထုမရှိသောနာမ်ပုဒ်ဟူ၍ပညတ်သဘောအရနှစ်မျိုးနှစ်စားရှိသည်။ အမည်နာမအားလုံးတို့ ကို ‘ဇိုပ်ဂိုန်း’ဟု သတ်မှတ်သုံးစွဲပါသည်။

၃။ ဂါင်းတိုး(ဝိဘတ်)-(၁၄)မျိုး

၁။ ဒီး-	သည်၊ ကား၊ က၊
၂။ ဝိုင်း-	ကို၊
၃။ ကည်	နှင့်၊ နဲ့
၄။ ပါး၊ ပါ၊ ပါ	သို့ (ကို)၊
၅။ ဂေါ၊ ဂေါပ်	ကြောင့်
၆။ ဒါး	ဖြင့်၊ (နှင့်၊နဲ့)
၇။ တံ၊ တဲ၊ တာ်	အား၊ (ကို၊ခီ)
၈။ လံ၊ လဲ၊ လာ်	၏ ၊ ရဲ့
၉။ စာ	အလို၊ ငှာ၊ အတွက်၊
၁၀။ တိုင်၊ တိုင်	တွင်၊
၁၁။ ခဲင်း-	၌ ၊ထဲမှာ ၊ဝယ်
၁၂။ တဲင်း	ထက်၊ပေါ်မှာ၊
၁၃။ ချဲမ်း	အောက်၊အောက်မှာ။

၁၄။	(က) ဒ	မှ
	(ခ) ဘိုန်ဒ	အပ
	(ဂ) ဇူးဘံင်ယာ်ညံ,ဘံင်	မှ စ၍၊
	ဇူးပျါ၊ ယာ်ညံ,ပျါ	မှ စ၍၊

အထက်ပါဝိဘတ်(ဂါင်းတိုး)(၁၄)မျိုးတို့သည် လက်သည်းကွင်းပါသည့် မြန်မာဝိဘတ်အချို့နေရာတွင် မြန်မာစကားရိယာယ် ကြွယ်ဝ၍ စကားဖလှယ် သုံးစွဲခြင်းသာဖြစ်ပါသည်။ဥပမာ- ‘ဘယ်သို့သွားသလဲ’ ဟု ပြောရမည့်အစား ‘ဘယ်ကိုသွားသလဲ’ စသည်ဖြင့် ပြောဆိုလေ့ရှိသည်။ စာနှင့်စကားကိုလည်း သတိပြုမိစေလိုသည်။

၄-ဝိဘတ်(၁၄)မျိုးတို့ကို တအန်းလို ‘ဂါင်းတိုး’ ဟုခေါ်သည်။ဝိဘတ်ကို ‘ဂါင်းတိုး’ ဟုခေါ်ဆိုခြင်းသည်တိုက်ရိုက် ဘာသာပြန်ခြင်းမဟုတ်ပါ။ သူ့ရဲ့အသုံးချမှု ရှုထောင့်ပေါ်မှာ မူတည်ပြီး စကားဝေါဟာရသတ်မှတ်လေသည်။

ကျော့တတ်မိး။ ။ ခဲင်းကျော့နး(၇)မျိုးကနိုည်း ဟပ်ပေးအုန်းဂည်လှေ ကျော့တအောင်းဂည်ဒီဂည်ဒဲန် အာဝ်တံင်နေးမ ဝို၊ လိုနာ်, လိုညံပံင်ဆိင်ဒါ်, အန်းနာ်။

၄။ ပံင်နဲကာည်းဂါင်းတိုးကစံတ်

(၁) ပံင်နဲ(၅)မျိုး ဂါင်းတိုး ‘ဒီး’(သည်)

ပံင်နဲ(တိုး)	ကျော့အူ(singular)	ကျော့အယ်	ကျော့ဂိုန်း(plural)
၁။ ဇိုင်ဂိုန်း(noun)	တားဒီး(လူသည်)	တားကာည်းဒီး (လူတို့ နှစ်ဦးသည်)	တားကဲဒီး(လူတို့ သည်)
၂။ ကဲ(pronoun)	အန်းဒီး(သူသည်)	ကာည်းဒီး(သူတို့ နှစ်ဦးသည်)	ကဲဒီး (သူတို့ သည်)
၃။ ပဲ	မည်းဒီး(သင်သည်)	ပါည်းဒီး (သင်တို့ နှစ်ဦးသည်)	ပဲဒီးယဲကဲဒီး (သင်တို့ သည်)
၄။ ယေး	အံဝ်ဒီး(ကျနော်သည်)	ယာည်းဒီး(ကျနော်တို့ နှစ်ဦးသည်)	ယေးဒီး(ကျနော်တို့ သည်)
၅။ အဲ	အံဝ်ဒီး(မိမိသည်)	အာသ်ဒီး(မိမိတို့ နှစ်ဦးသည်)	အဲဒီး(မိမိတို့ သည်)

(၂) ပံင်နဲ(၅)မျိုး ဂါင်းတိုး 'ဒိုင်း'(ကို)

ပံင်နဲ(တိုး)	ကျော့အူ(singular)	ကျော့အယ်	ကျော့ဒိုင်း(plural)
၁။ ဇိုင်ဂိုန်း(noun)	တားဒိုင်း(လူကို)	တားကာည်းဒိုင်း (လူတို့ နှစ်ဦးကို)	တားကဲဒိုင်း(လူတို့ ကို)
၂။ ကဲ(pronoun)	အန်းဒိုင်း(သူ ကို)	ကာည်းဒိုင်း(သူတို့ နှစ်ဦးကို)	ကဲဒိုင်း (သူတို့ ကို)
၃။ ပဲ	မည်းဒိုင်း(သင် ကို)	ပါည်းဒိုင်း (သင်တို့ နှစ်ဦးကို)	ပဲဒိုင်းပဲကဲဒိုင်း (သင်တို့ ကို)
၄။ ယေး	အံင်းဒိုင်း(ကျနော် ကို)	ယာည်းဒိုင်း(ကျနော်တို့ နှစ်ဦးကို)	ယေးဒိုင်း(ကျနော်တို့ ကို)
၅။ အဲ	အံင်းဒိုင်း(မိမိကို)	အာည်းဒိုင်း(မိမိတို့ နှစ်ဦးကို)	အဲဒိုင်း(မိမိတို့ ကို)

မှတ်ချက် ။ ။ 'သည်၊ ကို' ဆိုသည် ဝိဘတ်နှစ်ခုသည် မြန်မာဝေါဟာရ နယ်ပယ်မှာလည်း လွန်စွာ အရေးပါလှလေသည်။ နာမ်ပုဒ်ရှေ့ မှာထိုင်ပါကအညွှန်းစကားအဖြစ်၊ နာမ်ပုဒ်နောက်မှာထိုင်ပါက 'ဝိဘတ်' အဖြစ် ပြောင်းလဲအသုံးပြုရပေသည်။

ဥပမာ၊ 'ဒီ' အညွှန်းစကားနှင့် 'ထို' အညွှန်းစကားတို့သည် နာမ်ပုဒ် ရှေ့ မှာထိုင်ပါက-ဒီ(သည်)လူ ထိုထမင်း စား၏၊ နာမ်ပုဒ်နောက်မှာ ထိုင်ပါက - လူသည် ထမင်း(ထို)ကို စား၏၊ ဒီအညွှန်းစကားမှာ 'သည်' ဝိဘတ်နှင့် ထပ်တူထပ်မျှ ဖြစ်သလို 'ဒီ' နှင့် 'သည်' 'ထို' နှင့် 'ကို' တို့မှာလည်းစကားဖလှယ်သုံးစွဲခြင်းသာဖြစ်သည်။

(၃) ပံင်နဲ(၅)မျိုး ဂါင်းတိုး 'ကည်'(နှင့်-ဝိဘတ်)

ကျော့တတ်မ်း - စသင်ဂါင်းတိုး 'ကည်' ဟောင်းဝိဘတ်၊ ဟပ်ဒဲကဲ အံက်ဒို ညှာအာည်၊ ပံင်နဲ(၅)မျိုးကဲဒိုင်း။

ပံင်နဲ(တိုး)	ကျော့အူ	ကျော့အယ်	ကျော့ဒိုင်း
၁။ ဇိုင်ဂိုန်း	တားကည်(လူနှင့်)	တားကာည်း(လူတို့ နှစ်ဦးနှင့်)	တားကဲ(လူတို့ နှင့်)
၂။ ကဲ	အန်း(သူနှင့်)	ကာည်းကည်(သူတို့ နှစ်ဦးနှင့်)	ကဲကည် (သူတို့ နှင့်)

၃။ ပဲ	မည်းကည်(သင်နှင့်)	ပါည်းကည် (သင်တို့ နှစ်ဦးနှင့်)	ပဲကည်၊ (သင်တို့ နှင့်)
၄။ ယေး	အံဝ်းကည်(ကျနော်နှင့်)	ယာည်းကည်(ကျနော်တို့ နှစ်ဦးနှင့်)	ယေးကည်(ကျနော်တို့ နှင့်)
၅။ အဲ	အံဝ်းကည်(မိမိနှင့်)	အာည်းကည်(မိမိတို့ နှစ်ဦးနှင့်)	အဲကာည်း(မိမိတို့ နှင့်)

ကျော့တတ်မ်း ။ ။ တိုင်ဂါင်းတိုး ‘ကည်’ နိုည်း ကဆိုင်ကျော့အဲ လိုဒါ် ‘တားကာည်းကည်’ ၊ ကဆိုင်ကျော့ဂိုန်း လိုဒါ် ‘တားကဲကည်’ ဘူဒါ်စာမ်းမ ကရိုပ်လာည်းဖါ် အူတိုး ဒါ်ဖါ် ‘တားကာည်း၊ တားကဲ’ ဟံ့။

(၄) ပံင်နဲ(၅)မျိုး ဂါင်းတိုး ‘ပါ်း’(သို့-ဝိတတ်)

ကျော့တတ်မ်း ။ ။ စတိုင်ဂါင်းတိုး ‘ပါ်း’ ဟောင်းခိအာည်, ဟပ်အဲကဲ အံက်ဒို ညှာအာည်, ပံင်နဲ(၅)မျိုးကဲဒိုင်း။

ပံင်နဲ(တိုး)(၅)မျိုး	ကျော့အူ	ကျော့အယ်	ကျော့ဂိုန်း
၁။ ဇိုင်ဂိုန်း	ပါ်းတား(လူသို့.)	ပါ်းတားကာည်း(လူတို့ နှစ်ဦးသို့.)	ပါ်းတားကဲ(လူတို့ သို့.)
၂။ ကဲ	ပါ်းအန်း(သူသို့.)	ပါ်းကာည်း(သူတို့ နှစ်ဦးသို့.)	ပါ်းကဲ (သူတို့ သို့.)
၃။ ပဲ	ပါ်းမည်း(သင်သို့.)	ပါ်းပါည်း (သင်တို့ နှစ်ဦးသို့.)	ပါ်းပဲ၊ (သင်တို့ သို့.)
၄။ ယေး	ပါ်းအံဝ်း(ကျနော်သို့.)	ပါ်းယာည်း(ကျနော်တို့ နှစ်ဦးသို့.)	ပါ်းယေး(ကျနော်တို့ သို့.)
၅။ အဲ	ပါ်းအံဝ်း(မိမိသို့.)	ပါ်းအာည်း(မိမိတို့ နှစ်ဦးသို့.)	ပါ်းအဲ(မိမိတို့ သို့.)

(၅) ပံင်နဲ(၅)မျိုး ဂိင်းတိုး 'ဂေါ,'(ကြောင့်-ဝိဘတ်)

ပံင်နဲ(တိုး)(၅)မျိုး	ကျော့အူ	ကျော့အယ်	ကျော့ဂိုန်း
၁။ ဇိုင်ဂိုန်း	ဂေါ,တား(လူကြောင့်)	ဂေါ,တားကာည်း(လူတို့ နှစ်ဦးကြောင့်)	ဂေါ,တားကဲ(လူတို့ ကြောင့်)
၂။ ကဲ	ဂေါ,အန်း(သူကြောင့်)	ဂေါ,ကာည်း(သူတို့ နှစ်ဦးကြောင့်)	ဂေါ,ကဲ(သူတို့ ကြောင့်)
၃။ ပဲ	ဂေါ,မည်း(သင်ကြောင့်)	ဂေါ,ပါည်း (သင်တို့ နှစ်ဦးကြောင့်)	ဂေါ,ပဲ (သင်တို့ ကြောင့်)
၄။ ယေး	ဂေါ,အံဝ်း(ကျနော်ကြောင့်)	ဂေါ,ယာည်း(ကျနော်တို့ နှစ်ဦးကြောင့်)	ဂေါ,ယေး(ကျနော်တို့ ကြောင့်)
၅။ အဲ	ဂေါ,အံဝ်း(မိမိကြောင့်)	ဂေါ,အာည်း(မိမိတို့ နှစ်ဦးကြောင့်)	ဂေါ,အဲ(မိမိတို့ ကြောင့်)

(၆) ပံင်နဲ(၅)မျိုး ဂိင်းတိုး 'ဒါး'(ဖြင့်-ဝိဘတ်)

ပံင်နဲ(တိုး)(၅)မျိုး	ကျော့အူ	ကျော့အယ်	ကျော့ဂိုန်း
၁။ ဇိုင်ဂိုန်း	ဒါးတား(လူဖြင့်)	ဒါးတားကာည်း(လူတို့ နှစ်ဦးဖြင့်)	ဒါးတားကဲ(လူတို့ ဖြင့်)
၂။ ကဲ	ဒါးအန်း(သူဖြင့်)	ဒါးကာည်း(သူတို့ နှစ်ဦးဖြင့်)	ဒါးကဲ(သူတို့ ဖြင့်)
၃။ ပဲ	ဒါးမည်း(သင်ဖြင့်)	ဒါးပါည်း (သင်တို့ နှစ်ဦးဖြင့်)	ဒါးပဲ (သင်တို့ ဖြင့်)
၄။ ယေး	ဒါးအံဝ်း(ကျနော်ဖြင့်)	ဒါးယာည်း(ကျနော်တို့ နှစ်ဦးဖြင့်)	ဒါးယေး(ကျနော်တို့ ဖြင့်)
၅။ အဲ	ဒါးအံဝ်း(မိမိဖြင့်)	ဒါးအာည်း(မိမိတို့ နှစ်ဦးဖြင့်)	ဒါးအဲ(မိမိတို့ ဖြင့်)

(၇) ပံင်ဒဲ(၅)မျိုး ဂါင်းတိုး 'တတ်' (အား-ဝိဘတ်)

ပံင်ဒဲ(တိုး)(၅)မျိုး	ကျော့အု	ကျော့အယ်	ကျော့ဂိုန်း
၁။ ဇိုင်ဂိုန်း	တံ့တား(လူအား)	တံ့တားကာည်း(လူတို့ နှစ်ဦးအား)	တံ့တားကဲ(လူတို့ အား)
၂။ ကဲ	တံ့အန်း(သူအား)	တံ့ကာည်း(သူတို့ နှစ်ဦးအား)	တံ့ကဲ(သူတို့ အား)
၃။ ပဲ	တံ့မည်း(သင်အား)	တံ့ပါည်း(သင်တို့ နှစ်ဦးအား)	တံ့ပဲ(သင်တို့အား)
၄။ ယေး	တံ့အံင်(ကျနော်အား)	တံ့ယာည်း(ကျနော်တို့ နှစ်ဦးအား)	တံ့ယေး(ကျနော်တို့ အား)
၅။ အဲ	တံ့အံင်(မိမိအား)	တံ့အာည်း(မိမိတို့ နှစ်ဦးအား)	တံ့အဲ(မိမိတို့ အား)

မှတ်ချက် ။ ။ 'အား' ဆိုသည့် ဝိဘတ်နေရာတွင် ဥပမာ-ဘုရားအား လှူပါ၏ဆိုသည့် ဝါကျတစ်ခုသည် မြန်မာစကားပြေ အရ ဘုရားကို (ဘုရားဆီ) လှူပါတယ် စသည်ဖြင့် ပြောဆို နိုင်ပါသည်။

(၈) ပံင်ဒဲ(၅)မျိုး ဂါင်းတိုး 'လတ်' (၏- ဝိဘတ်)

ပံင်ဒဲ(တိုး)(၅)မျိုး	ကျော့အု	ကျော့အယ်	ကျော့ဂိုန်း
၁။ ဇိုင်ဂိုန်း	လံ့တား(လူ၏)	လံ့တားကာည်း(လူတို့ နှစ်ဦး ၏)	လံ့တားကဲ(လူတို့ ၏)
၂။ ကဲ	လံ့အန်း(သူ၏)	လံ့ကာည်း(သူတို့ နှစ်ဦး၏)	လံ့ကဲ(သူတို့ ၏)
၃။ ပဲ	လံ့မည်း(သင်၏)	လံ့ပါည်း (သင်တို့ နှစ်ဦး၏)	လံ့ပဲ (သင်တို့ ၏)
၄။ ယေး	လံ့အံင်(ကျနော်၏)	လံ့ယာည်း(ကျနော်တို့ နှစ်ဦး၏)	လံ့ယေး(ကျနော်တို့ ၏)
၅။ အဲ	လံ့အံင်(မိမိ၏)	လံ့အာည်း(မိမိတို့ နှစ်ဦး၏)	လံ့အဲ(မိမိတို့ ၏)

(၉) ပံင်နဲ(၅)မျိုး ဂါင်းတိုး 'စာ'(အလို့.၄၁-ဝိဘတ်)

ပံင်နဲ(တိုး)(၅)မျိုး	ကျော့အု	ကျော့အယ်	ကျော့ဂိုန်း
၁။ ဇိုင်ဂိုန်း	စာတား(လူအလို့.၄၁)	စာတားကာည်း(လူတို့.နှစ်ဦးအလို့.၄၁)	စာတားကဲ(လူတို့.အလို့.၄၁)
၂။ ကဲ	စာအန်း(သူအလို့.၄၁)	စာကာည်း(သူတို့.နှစ်ဦးအလို့.၄၁)	စာကဲ(သူတို့.အလို့.၄၁)
၃။ ပဲ	စာမည်း(သင်အလို့.၄၁)	စာပါည်း(သင်တို့.နှစ်ဦးအလို့.၄၁)	စာပဲ(သင်တို့.အလို့.၄၁)
၄။ ယေး	စာအံဝ်း(ကျနော်အလို့.၄၁)	စာယာည်း(ကျနော်တို့.နှစ်ဦးအလို့.၄၁)	စာယေး(ကျနော်တို့.အလို့.၄၁)
၅။ အဲ	စာအံဝ်း(မိမိအလို့.၄၁)	စာအာည်း(မိမိတို့.နှစ်ဦးအလို့.၄၁)	စာအဲ(မိမိတို့.အလို့.၄၁)

(၁၀) ပံင်နဲ(၅)မျိုး ဂါင်းတိုး 'တိုင်'(တွင်-ဝိဘတ်)

ပံင်နဲ(တိုး)(၅)မျိုး	ကျော့အု	ကျော့အယ်	ကျော့ဂိုန်း
၁။ ဇိုင်ဂိုန်း	တိုင်တား(လူတွင်)	တိုင်တားကာည်း(လူတို့.နှစ်ဦးတွင်)	တိုင်တားကဲ(လူတို့.တွင်)
၂။ ကဲ	တိုင်အန်း(သူတွင်)	တိုင်ကာည်း(သူတို့.နှစ်ဦးတွင်)	တိုင်ကဲ(သူတို့.တွင်)
၃။ ပဲ	တိုင်မည်း(သင်တွင်)	တိုင်ပါည်း(သင်တို့.နှစ်ဦးတွင်)	တိုင်ပဲ(သင်တို့.တွင်)
၄။ ယေး	တိုင်အံဝ်း(ကျနော်တွင်)	တိုင်ယာည်း(ကျနော်တို့.နှစ်ဦးတွင်)	တိုင်ယေး(ကျနော်တို့.တွင်)
၅။ အဲ	တိုင်အံဝ်း(မိမိတွင်)	တိုင်အာည်း(မိမိတို့.နှစ်ဦးတွင်)	တိုင်အဲ(မိမိတို့.တွင်)

မှတ်ချက်။ ။ ၎င်း 'တွင်' ဝိဘတ်(ဂါင်းတိုး 'တိုင်') သည် မြန်မာစာပေနယ်ပယ်မှာ အဓိပ္ပါယ်ကောက်နားလည်ရန်လိုအပ်ပါသည်။ အသုံးချမှု နေရာမှာလည်း အလွန်အရေးကြီးပါသည်။

'တွင်' ဆိုသည့် ဝိဘတ်မှာ (၁) အစုထဲက တစ်ခု ခွဲထုတ်လိုသည့်အခါတွင် ၎င်း၊ ဥပမာ- ကျောင်းသား(၁၀)ဦးတွင် မောင်နီသည် စာမေးပွဲ ကျသည်(တိုင်ကောင်းစော်င်း(၁၀)ချော့ အနီစေး၊ ဆေး) ကျောင်းသား(၅)ယောက်တွင် မောင်ဖြူ

ထစမ်းပါ။ (တိုင်ကော်နီစောင်း(၅)ချော့ နာည်လိုည် ယာ်ည်၊ခင်း)။

(၂)အပေါ်မဟုတ် အောက်မဟုတ် အထဲမဟုတ် ဝန်းကျင်မှာ တည်ရှိသည့် အရာကလေးကို ညွှန်ပြလိုသည့် အခါမှာ၎င်း၊ ဥပမာ- ပုဇဉ်း တစ်ကောင်သည် သစ်ပင်တွင် နားနေသည်။ (ကောင်းအောင်အူတို့ တံက်တိုင်တင်းဟာ်ည်း) တအန်းစကားမှာလည်း ထိုနည်းတူစွာ မှတ်ယူရပါမည်။

(၁၁) ပံင်နဲ(၅)မျိုး ဂါင်းတိုး ‘ခဲင်း’ (၌-ဝိဘတ်)

ပံင်နဲ(တိုး)(၅)မျိုး	ကျော့အူ	ကျော့အယ်	ကျော့ဂိုန်း
၁။ ဇိုင်ဂိုန်း	ခဲင်းတား(လူ ၌)	ခဲင်းတားကာည်း(လူတို့ နှစ်ဦး၌)	ခဲင်းတားကဲ(လူတို့ ၌)
၂။ ကဲ	ခဲင်အန်း(သူ ၌)	ခဲင်းကာည်း(သူတို့ နှစ်ဦး ၌)	ခဲင်းကဲ(သူတို့ ၌)
၃။ ပဲ	ခဲင်းမည်း(သင် ၌)	ခဲင်းပါည်း (သင်တို့ နှစ်ဦး ၌)	ခဲင်းပဲ၊ (သင်တို့ ၌)
၄။ ယေး	ခဲင်းအံဝ်း(ကျနော် ၌)	ခဲင်းယာည်း(ကျနော်တို့ နှစ်ဦး ၌)	ခဲင်းယေး(ကျနော်တို့ ၌)
၅။ အဲ	ခဲင်းအံဝ်း(မိမိ ၌)	ခဲင်းအာည်း(မိမိတို့ နှစ်ဦး ၌)	ခဲင်းအဲ(မိမိတို့ ၌)

(၁၂) ပံင်နဲ(၅)မျိုး ဂါင်းတိုး ‘တဲင်း’ (ထက်-ဝိဘတ်)

ပံင်နဲ(တိုး)(၅)မျိုး	ကျော့အူ	ကျော့အယ်	ကျော့ဂိုန်း
၁။ ဇိုင်ဂိုန်း	တဲင်းတား(လူ ထက်)	တဲင်းတားကာည်း(လူတို့ နှစ်ဦးထက်)	တဲင်းတားကဲ(လူတို့ထက်)
၂။ ကဲ	တဲင်းအန်း(သူထက်)	တဲင်းကာည်း(သူတို့ နှစ်ဦးထက်)	တဲင်းကဲ(သူတို့ ထက်)
၃။ ပဲ	တဲင်းမည်း(သင်ထက်)	တဲင်းပါည်း (သင်တို့ နှစ်ဦးထက်)	တဲင်းပဲ၊ (သင်တို့ ထက်)
၄။ ယေး	တဲင်းအံဝ်း(ကျနော်ထက်)	တဲင်းယာည်း(ကျနော်တို့ နှစ်ဦးထက်)	တဲင်းယေး(ကျနော်တို့ ထက်)
၅။ အဲ	တဲင်းအံဝ်း(မိမိထက်)	တဲင်းအာည်း(မိမိတို့ နှစ်ဦးထက်)	တဲင်းအဲ(မိမိတို့ ထက်)

(၁၃) ပံင်နဲ(၅)မျိုး ဂါင်းတိုး ‘ချေမ်း’ (အောက် - ဝိဘတ်)

ပံင်နဲ(တိုး)(၅)မျိုး	ကျော့အူ	ကျော့အယ်	ကျော့ဒိုန်း
၁။ ဇိုင်ဂိုန်း	ချေမ်းတာ(လူအောက်)	ချေမ်းတားကာည်း(လူတို့ နှစ်ဦးအောက်)	ချေမ်းတားကဲ(လူတို့ အောက်)
၂။ ကဲ	ချေမ်းအန်း(သူအောက်)	ချေမ်းကာည်း(သူတို့ နှစ်ဦးအောက်)	ချေမ်းကဲ(သူတို့ အောက်)
၃။ ပဲ	ချေမ်းမည်း(သင်အောက်)	ချေမ်းပါည်း(သင်တို့ နှစ်ဦးအောက်)	ချေမ်းပဲ (သင်တို့ အောက်)
၄။ ယေး	ချေမ်းအံဝ်း(ကျနော်အောက်)	ချေမ်းယာည်း(ကျနော်တို့ နှစ်ဦးအောက်)	ချေမ်းယေး(ကျနော်တို့အောက်)
၅။ အဲ	ချေမ်းအံဝ်း(မိမိအောက်)	ချေမ်းအာည်း(မိမိတို့ နှစ်ဦးအောက်)	ချေမ်းအဲ(မိမိတို့ အောက်)

(၁၄) - (က)ပံင်နဲ(၅)မျိုး ဂါင်းတိုး ‘ဒ’ (မှ-ဝိဘတ်)

ပံင်နဲ(တိုး)(၅)မျိုး	ကျော့အူ	ကျော့အယ်	ကျော့ဒိုန်း
၁။ ဇိုင်ဂိုန်း	ဒတား(လူမှ)	ဒတားကာည်း(လူတို့ နှစ်ဦးမှ)	ဒတားကဲ(လူတို့ မှ)
၂။ ကဲ	ဒအန်း(သူမှ)	ဒကာည်း(သူတို့ နှစ်ဦးမှ)	ဒကဲ(သူတို့ မှ)
၃။ ပဲ	ဒမည်း(သင်မှ)	ဒပါည်း (သင်တို့ နှစ်ဦးမှ)	ဒပဲ (သင်တို့ မှ)
၄။ ယေး	ဒအံဝ်း(ကျနော်မှ)	ဒယာည်း(ကျနော်တို့ နှစ်ဦးမှ)	ဒယေး(ကျနော်တို့ မှ)
၅။ အဲ	ဒအံဝ်း(မိမိမှ)	ဒအာည်း(မိမိတို့ နှစ်ဦးမှ)	ဒအဲ(မိမိတို့ မှ)

ကျော့တတ်မ်း။ ။ ကဆိုဝ်ဂါင်းတိုး ‘ဒ’ နိုည်း မဲးဟောင်းဘိုး ဘိုန်ဒါဇူးပါး၊ ဇူးဘံင်ယာ်ညှိ၊ ပါး၊ ယာ်ညှိ၊ ဘံင် ကဲနီး ဘာ်နင်ဒီးဟောင်းအဲ တင်နေးတတ်ဂါင်းတိုး ‘ဒ’ နာ်။

ဘည်နံင်ဘာည်းဟောင်း စာပုက်ဘာ်နး

(ခ)ပံင်နဲ(၅)မိုး ဂါင်းတိုး 'ဘိုန်ဒ' (မှအပ-ဝိဘတ်)

ပံင်နဲ(တိုး)(၅)မိုး	ကျော့အူ	ကျော့အယ်	ကျော့ဂိုန်း
၁။ ဇိုင်ဂိုန်း	ဘိုန်တားဒ(လူမှအပ)	ဘိုန်ဒတားကာည်း(လူတို့ နှစ်ဦးမှအပ)	ဘိုန်ဒတားကဲ(လူတို့ မှအပ)
၂။ ကဲ	ဘိုန်ဒအန်း(သူမှအပ)	ဘိုန်ဒကာည်း(သူတို့ နှစ်ဦးမှအပ)	ဘိုန်ဒကဲ(သူတို့ မှအပ)
၃။ ပဲ	ဘိုန်ဒမည်း(သင်မှအပ)	ဘိုန်ဒပည်း (သင်တို့ နှစ်ဦးမှအပ)	ဘိုန်ဒပဲ၊ (သင်တို့ မှအပ)
၄။ ယေး	ဘိုန်ဒအံင်(ကျနော်မှအပ)	ဘိုန်ဒယာည်း(ကျနော်တို့ နှစ်ဦးမှအပ)	ဘိုန်ဒယေး(ကျနော်တို့ မှအပ)
၅။ အဲ	ဘိုန်ဒအံင်(မိမိမှအပ)	ဘိုန်ဒအာည်း(မိမိတို့ နှစ်ဦးမှအပ)	ဘိုန်ဒအဲ(မိမိတို့ မှအပ)

၅။ ကျော့နဲ၊ ပံင်နဲ ကဲ ဂါင်းတိုးကစုံတ်

ကျော့ကစုံတ်နီး - ကျော့နဲ အံက်ညာအာည်, အူစား၊ ကျော့နဲ အံက်ညာဘာ်နး အူစား၊ ကျော့နဲ အံက်အဲကဒ အူစား ဂေါ်ည်း(၃) ဒဂိုည်းစား

(က) ကျော့နဲအံက်ညာအာည်

(၁) ကျော့နဲ(၇)မိုး ပံင်နဲ 'ဇိုင်ဂိုန်း' ဂါင်းတိုး 'ဒီး'

ကျော့နဲ(၇)မိုး	ကျော့အူ	ကျော့အယ်	ကျော့ဂိုန်း
၁။ နီး	နီးတားဒီး(ဤလူသည်)	နီးတားကာည်းဒီး(ဤလူတို့ နှစ်ဦးသည်)	နီးတားကဲဒီး(ဤလူတို့ သည်)
၂။ နူး	နူးတားဒီး(ဤလူသည်)	နူးတားကာည်းဒီး (ဤလူတို့ နှစ်ဦးသည်)	နူးတားကဲဒီး(ဤလူတို့ သည်)
၃။ တော်ည်း	တော်ည်းတားဒီး(ထိုလူသည်)	တော်ည်းတားကာည်းဒီး(ထိုလူတို့ နှစ်ဦးသည်)	တော်ည်းတားကဲဒီး (ထိုလူတို့ သည်)
၄။ နိုည်း	နိုည်းတားဒီး(ထိုထက်ကလူသည်)	နိုည်းတားကာည်းဒီး(ထိုထက်ကလူတို့ နှစ်ဦးသည်)	နိုည်းတားကဲဒီး(ထိုထက်ကလူတို့သည်)
၅။ ဆိုည်း	ဆိုည်းတားဒီး(ထိုအောက်ကလူသည်)	ဆိုည်းတားကာည်းဒီး(ထိုအောက်ကလူတို့နှစ်ဦးသည်)	ဆိုည်းတားကဲဒီး(ထိုအောက်ကလူတို့သည်)

၆။ ဒီး ဒီးတားဒီး(ထိုလူသည်) ဒီးတားကာည်းဒီး(ထိုလူတို့ နှစ်ဦးသည်) ဒီးတားကဲဒီး(ထိုလူတို့ သည်)

၇။ ဒိုင်း ဒိုင်းတားဒီး(ထိုလူသည်) ဒိုင်းတားကာည်းဒီး(ထိုလူတို့ နှစ်ဦးသည်) ဒိုင်းတားကဲဒီး(ထိုလူတို့ သည်)

ကျော့တင်္ဂါး။ ။ ကျော့နဲ့ပံင်နဲဂါင်းတိုးအိုည်းမျိုးကစုံတဲကဲနီး- ကျော့နဲ့ ‘နီး’ ကည်ဂါင်းတိုး ‘ဒီး’ ဆင်းတံန်တော့ ဒေ ဥပမာ ဘာည်းမိုးအန်း- ‘နီးတားဒီး’ နေးအူကပ်တညာင်းချို၊ မ မိုးဘည်လိုအန်းတင်လင်၊ ငွေ့ဟောင်း ဘံန်ဒါးအဲအေခည်း အဲလိုလိုည်ဒါး ‘နီးတားနီး’ ။ ကျော့နဲ့ (၇)မျိုးကဲဒိုင်း နံင်ပါန်းဟောင်း ဂါင်းတိုး ‘ဒီး’ ဟာ ။

မှတ်ချက်။ ။ အထက်ပါစာပိုဒ်သည် ‘နီး၊ နူး’ အညွှန်းစကား(၂)ခုမှာ မြန်မာစကားအရ ‘ဤ(ဒီ)’ ဟု အညွှန်းစကား တစ်မျိုးတည်းသာ သုံးစွဲလေ့ရှိသည်။ ‘တော်ည်း၊ နိုည်း၊ ဆိုည်း၊ ဒီး၊ ဒိုင်း’(၅)မျိုးတို့ မှာကတော့ ‘ထို(ဟို)’ ဟု အညွှန်းစကား တစ်မျိုးတည်းသာ သုံးစွဲလေ့ရှိပါသည်။ ၎င်းအညွှန်းစကားတို့ တွင် အထက် အောက် ညွှန်ပြသည့် နေရာမှာ မြန်မာစကားအရ ‘ထက်(ပေါ်) အောက်’ စကားအပိုထည့်ပြီး သုံးစွဲလေ့ရှိပါသည်။ တအန်းစကားမှာတော့ ‘နိုည်း၊ ဆိုည်း’ ဆိုသည့် အညွှန်းစကား တစ်စွန်းစီဖြင့် ပြည့်စုံသွားပါသည်။

(၂) ကျော့နဲ့(၇)မျိုး ပံင်နဲ ‘ဒိုင်ဒိုင်း’ ဂါင်းတိုး ‘ဒိုင်း’

ကျော့နဲ့(၇)မျိုး	ကျော့အူ	ကျော့အယ်	ကျော့ဝိုန်း
၁။ နီး	နီးတားဒိုင်း(ဤလူကို)	နီးတားကာည်းဒိုင်း(ဤလူတို့ နှစ်ဦးကို)	နီးတားကဲဒိုင်း(ဤလူတို့ ကို)
၂။ နူး	နူးတားဒိုင်း(ဤလူသည်)	နူးတားကာည်းဒိုင်း (ဤလူတို့ နှစ်ဦးကို)	နူးတားကဲဒိုင်း(ဤလူတို့ ကို)
၃။ တော်ည်း	တော်ည်းတားဒိုင်း(ထိုလူကို)	တော်ည်းတားကာည်းဒိုင်း(ထိုလူတို့ နှစ်ဦးကို)	တော်ည်းတားကဲဒိုင်း (ထိုလူတို့ ကို)
၄။ နိုည်း	နိုည်းတားဒိုင်း(ထိုထက်ကလူကို)	နိုည်းတားကာည်းဒိုင်း(ထိုထက်ကလူတို့ နှစ်ဦးကို)	နိုည်းတားကဲဒိုင်း(ထိုထက်ကလူတို့ကို)
၅။ ဆိုည်း	ဆိုည်းတားဒိုင်း(ထိုအောက်ကလူကို)	ဆိုည်းတားကာည်းဒိုင်း(ထိုအောက်ကလူတို့ နှစ်ဦးကို)	ဆိုည်းတားကဲဒိုင်း(ထိုအောက်ကလူတို့ ကို)
၆။ ဒီး	ဒီးတားဒိုင်း(ထိုလူသည်)	ဒီးတားကာည်းဒိုင်း(ထိုလူတို့ နှစ်ဦးကို)	ဒီးတားကဲဒိုင်း(ထိုလူတို့ ကို)
၇။ ဒိုင်း	ဒိုင်းတားဒိုင်း(ထိုလူကို)	ဒိုင်းတားကာည်းဒိုင်း(ထိုလူတို့ နှစ်ဦးသည်)	ဒိုင်းတားကဲဒိုင်း(ထိုလူတို့ ကို)

(၃) ကျော့(၇)မျိုး ပံင်နဲ ‘စိုင်ဂိုန်း’ ဂါင်းတိုး ‘ကည်’

ကျော့(၇)မျိုး	ကျော့အူ	ကျော့အယ်	ကျော့ဂိုန်း
၁။ နီး	နီးတားကည်(ဤလူနှင့်)	နီးတားကာည်း(ဤလူတို့ နှစ်ဦးနှင့်)	နီးတားကဲ(ဤလူတို့ နှင့်)
၂။ နူး	နူးတားကည်(ဤလူနှင့်)	နူးတားကာည်း (ဤလူတို့ နှစ်ဦးနှင့်)	နူးတားကဲ(ဤလူတို့ နှင့်)
၃။ တော်ည်း	တော်ည်းတားကည်(ထိုလူနှင့်)	တော်ည်းတားကာည်း(ထိုလူတို့ နှစ်ဦးနှင့်)	တော်ည်းတားကဲ (ထိုလူတို့ နှင့်)
၄။ နိုည်း	နိုည်းတားကည်(ထိုထက်ကလူနှင့်)	နိုည်းတားကာည်း(ထိုထက်ကလူတို့ နှစ်ဦးနှင့်)	နိုည်းတားကဲ(ထိုထက်ကလူတို့ နှင့်)
၅။ ဆိုည်း	ဆိုည်းတားကည်(ထိုအောက်ကလူ နှင့်)	ဆိုည်းတားကာည်း(ထိုအောက်ကလူတို့ နှစ်ဦးနှင့်)	ဆိုည်းတားကဲ(ထိုအောက်ကလူတို့ နှင့်)
၆။ ဒီး	ဒီးတားကည်(ထိုလူသည်)	ဒီးတားကာည်း(ထိုလူတို့ နှစ်ဦးကို)	ဒီးတားကဲ(ထိုလူတို့ ကို)
၇။ ခိုင်း	ခိုင်းတားကည်(ထိုလူကို)	ခိုင်းတားကာည်း(ထိုလူတို့ နှစ်ဦးသည်)	ခိုင်းတားကဲ(ထိုလူတို့ ကို)

ကျော့ကအာ်မ်း ။ ။ ဂါင်းတိုး ‘ကည်’နီး ကဆိုင် ‘ကျော့အယ် ကည် ကျော့ဂိုန်း’အာ်ဟပ်စာ်မ်းမ ဖုန်းလိုည် အီတော,ခဲင်းအန်း ‘ကာည်း “ကည်” ကဲ’ နံင်ပါ်နီးဟာ်းစာဂါင်းတိုး ‘ကည်’နာ်။

မှတ်ချက်။ ။ ‘ကာည်း’ သည်-နှစ်ဦးအပေါင်း လက္ခဏာကိုပြသည် ‘ကည်’မှာ ‘နှင့်-နဲ’ ဝိဘတ်ကိုပြသည်။

ကျော့တာ်မ်း ။ ။ စာ်င်ဂါင်းတိုး ‘ပါ်း’ ဟာ်းခီအာည်, ဟပ်ဒို ကဲအံက် ညာအာည်, ‘ပံင်နဲ’ နာ်။

(ခ) ကျောနှဲအံက်ညှာဘာ်နိး

(၁) ကျောနှဲ(၇)မျိုး ပံင်နဲ ‘ဇိုင်ဂိုနိး’ ဂါင်းတိုး ‘ဒီး’

ကျောနှဲ(၇)မျိုး	ကျောနှဲအူ	ကျောနှဲအယ်	ကျောနှဲဂိုနိး
၁။ နိး	တားနိးဒီး(ဤလူသည်)	တားကာည်းနိးဒီး(ဤလူတို့ နှစ်ဦးသည်)	တားကဲနိးဒီး(ဤလူတို့ သည်)
၂။ နူး	တားနူးဒီး(ဤလူသည်)	တားကာည်းနူးဒီး (ဤလူတို့ နှစ်ဦးသည်)	တားကဲနူးဒီး(ဤလူတို့ သည်)
၃။ တော်ည်း	တားတော်ည်းဒီး(ထိုလူသည်)	တားကာည်းတော်ည်းဒီး(ထိုလူတို့ နှစ်ဦးသည်)	တားကဲတော်ည်းဒီး (ထိုလူတို့ သည်)
၄။ နိုည်း	တားနိုည်းဒီး(ထိုထက်ကလူသည်)	တားကာည်းနိုည်းဒီး(ထိုထက်ကလူတို့ နှစ်ဦးသည်)	တားကဲနိုည်းဒီး(ထိုထက်ကလူတို့သည်)
၅။ ဆိုည်း	တားဆိုည်းဒီး(ထိုအောက်ကလူသည်)	တားကာည်းဆိုည်းဒီး(ထိုအောက်ကလူတို့နှစ်ဦးသည်)	တားကဲဆိုည်းဒီး(ထိုအောက်ကလူတို့ သည်)
၆။ ဒီး	တားဒီးဒီး(ထိုလူသည်)	တားကာည်းဒီးဒီး(ထိုလူတို့ နှစ်ဦးသည်)	တားကဲဒီးဒီး(ထိုလူတို့ သည်)
၇။ ဝိုင်း	တားဝိုင်းဒီး(ထိုလူသည်)	တားကာည်းဝိုင်းဒီး(ထိုလူတို့ နှစ်ဦးသည်)	တားကဲဝိုင်းဒီး(ထိုလူတို့ သည်)

(ဂ) ကျောနှဲအံက်အဲကဒ

(၁) ကျောနှဲ(၇)မျိုး ပံင်နဲ ‘ဇိုင်ဂိုနိး’ ဂါင်းတိုး ‘ဒီး’

ကျောနှဲ(၇)မျိုး	ကျောနှဲအူ	ကျောနှဲအယ်	ကျောနှဲဂိုနိး
၁။ နိး	နိးတားနိးဒီး(ဤလူသည်)	နိးတားကာည်းနိးဒီး(ဤလူတို့ နှစ်ဦးသည်)	နိးတားကဲနိးဒီး(ဤလူတို့ သည်)
၂။ နူး	နူးတားနူးဒီး(ဤလူသည်)	နူးတားကာည်းနူးဒီး (ဤလူတို့ နှစ်ဦးသည်)	နူးတားကဲနူးဒီး(ဤလူတို့ သည်)
၃။ တော်ည်း	တော်ည်းတားတော်ည်းဒီး(ထိုက-)	တော်ည်းတားကာည်းတော်ည်းဒီး(ထိုက-)	တော်ည်းတားကဲတော်ည်းဒီး (ထိုက-)
၄။ နိုည်း	နိုည်းတားနိုည်းဒီး(ထိုထက်က-)	နိုည်းတားကာည်းနိုည်းဒီး(ထိုထက်က-)	နိုည်းတားကဲနိုည်းဒီး(ထိုထက်က-)

၅။ ဆိုည်း ဆိုည်းတားဆိုည်းဒီး(ထိုအောက်က-) ဆိုည်းတားကာည်းဆိုည်းဒီး(ထိုအောက်က-) ဆိုည်းတားကဲဆိုည်းဒီး(ထိုအောက်က-)

၆။ ဒီး ဒီးတားဒီးဒီး(ထိုလူသည်) ဒီးတားကာည်းဒီးဒီး(ထိုလူတို့ နှစ်ဦးသည်) ဒီးတားကဲဒီးဒီး(ထိုလူတို့ သည်)

၇။ ခိုင်း ခိုင်းတားခိုင်းဒီး(ထိုလူသည်) ခိုင်းတားကာည်းခိုင်းဒီး(ထိုလူတို့ နှစ်ဦးသည်) ဒီးတားကဲခိုင်းဒီး(ထိုလူတို့ သည်)

မှတ်ချက်။ ။ ‘ဤ-ထို’ ဆိုသည့်အညွှန်း စကားမှာ- ‘သည်-ကို’ ဆိုသည့် ဝိဘတ်နှစ်ခုနှင့်အဓိပ္ပါယ်ထပ်တူထပ်မျှ ဖြစ်လေသည်။

ဥပမာ- လူသည် လမ်းကို လျှောက်၏။

ဤလူ ထိုလမ်း လျှောက်၏ ။

၎င်း ‘သည်’ဝိဘတ်က ‘ဤ’အညွှန်းစကား အစားထိုး၏။ ‘ကို’ဝိဘတ်က ‘ထို’အညွှန်းစကား အစားထိုး၏ ။

ထိုကြောင့် တအန်းဝေါဟာရ နယ်ပယ်မှာလည်း ထိုနည်းတူစွာ အညွှန်းစကား (ကျားနဲ့(၇) မျိုး)တို့ သည် ဂင်းတိုး‘ဒီး’အစားထိုးလို့ ရသည်။ ဂင်းတိုး ‘ဒီး’နေရာတွင် ကျားနဲ့(၇)မျိုး နေရာယူနိုင်ကြောင်း ပြောဆိုလိုသည်။

အညွှန်းစကား (ကျားနဲ့ (၇) မျိုး) တို့ မှာ (ပံင်နဲ့)နာမ်ပုဒ်နောက်မှာထိုင်ပါက အထက်က ပြောဆိုခဲ့သည့် အတိုင်း ဂင်းတိုး ‘ဒီး’နေရာတွင် ကျားနဲ့ (၇)မျိုး အစားထိုး နေရာယူလိုက်ပါသည်။

ဥပမာ- တအောင်း

မြန်မာ

တား ဒီး

လူသည် -ထိုလူသည်

တား နီး

လူသည်- ဤလူသည်

၆။ နိုင်လလိုည်း(နိပါတ်ပုဒ်)

နိုင်လလိုည်းနီး- မဲးဒူန်းနိုင် အာင်မဲးတိုး ဟပ်တန်တော, တိုင် ‘ပံင်နဲ့(၅)မျိုး’ ကဲခိုင်းအော်။

ဟဲကဲ- ၁။ ကဒူး

၆။ ကချေမ်း

၂။ ခနား

၇။ ညှာအာညှာ

၃။ ကဒည်

၈။ ညှာဘက်န်း

၄။ ရီမ်း

၉။ ဒိုင်း

၅။ ကတောင်း

၁၀။ ဇဲမ်း မိုးဟောင်းကဲန်းဟာ် ။

ဘည်ဘာည်းအန်း(ပုံစံ)- ဟပ်ညှာအာည်,ပံင်နဲ / ဟပ်ညှာဘက်န်းပံင်နဲ

(၁) ကအူး	-	ကအူး လိုင်း	ကအူး ခလေပ်	(၆) ကချေမ်း	-	ကချေမ်း ကဘေမ်း
(၂) ခနား	-	ခနားလိုင်း	ခနားခလေပ်	(၇) ညှာအာည်,	-	ညှာအာည်,အံင်
(၃) ကဒည်	-	ကဒည်ကဒိုင်း	ကဒည်ကဒိုင်း	(၈) ညှာဘက်န်း	-	ညှာဘက်န်းမည်း
(၄) ရီမ်း	-	ရီမ်းမည်း	ရီမ်းအံင်	(၉) ဒိုင်း	-	ဒိုင်းဒိုင်း(ဟပ်ညှာဘက်န်းပံင်နဲ)
(၅) ကတောင်း	-	ကတောင်းပျိုန်း		(၁၀) ဇဲမ်း	-	တအီး ဇဲမ်း (။ ။ ။)

ကျော့တက်မ်း။ ။ ကျော့လလိုည်းကဲနိုည်း မဲး(၂)စား၊ အူ စားဟပ်ညှာအာည်,ပံင်နဲ၊
 အူစားစီ ဟပ်ညှာဘက်န်းပံင်နဲ။

၇။ ဇိုင်လောတ်(အချိန်ပြနာမ်စားပုဒ်)

ဇိုင်လောတ်နီး -လောတ်ဒ ပံင်နဲ လောတ်ဒ ဂါင်းတိုး အာပ်လိုကစုံတ်တတ်ခိ၊ဒါ၊တရောင်းအန်းမာ်ဘိုန်းအူန်း၊
 အန်းမိုးကျော့နဲ အချိုင်ကာလအော်၊

ဟေ့ကဲ-

၁။ လဒီး ၊ ဘံန်လဒီး(ခနနေမှ၊ ခနကျရင်)

၂။ စင်နည် ၊ယာမ်းညေ့န်း(ယခု၊ ယခုအခါ)

၃။ ဘံန်ဒေ၊ဘန်ညေ့း(ညကျရင်၊ မနက်ကျရင်၊ မနက်ဖန်)

၄။ ခည်ဆဲမ်း၊ ခည်ဆဲည်း(ညသန်းခေါင်၊ နေလယ်ခေါင်)

၅။ ဆနမ်းဘက်န်းဆနမ်းဆိုည်း(လာမည်နှစ်၊ နောက်နှစ်)

၆။ ခည်ပိုင်း (ခုနတုန်းက)

၇။ ခည်တလည်း(ဟိုတလိုင်းလူမျိုးခေတ်တုန်းက)

၈။ ခည်ပိုင်း(ဟိုမွန်ခေတ်တုန်းက) မိုးဟောင်းကဲနီးဟော်။

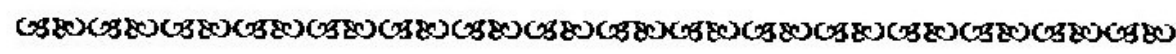
၈။ ဇိုင်လဲင်း(သင်္ချာပြနာမ်စားပုဒ်)

ဇိုင်လဲင်းနီး- မဲးအုန်းဇိုင် ညှိမ်မဲးတိုး ဘံန်မဲး ဆတ်တန်တော၊ တတ်အီး စီလှိုင်းလတ်တိုးအန်း ကဲမိုးအိန် ထန်လို တတ်လတ်ဂေါ်ညး (သင်္ချာပြ) ဟံ့အော်။

ပဲကဲ- ၁။	(ကအိုင်း)ကိုင်-	(၀)	၇။	တော-	(၆)	
	၂။	အူ-	(၀)	၈။	ပူး-	(၇)
	၃။	အယ်	(၂)	၉။	တား-	(၈)
	၄။	အိုည်	(၃)	၁၀။	တိမ်း-	(၉)
	၅။	ဇိန်	(၄)	၁၁။	အူကိုင်း	(၁၀)
	၆။	ဖါန်း	(၅)			

ကျော့ကအတ်မ်း။ ။ဇိုင်လဲင်းနီး ဘိုန်းလိုည်ဟပ်တန်တော၊ တိင်ဇိုင်ကိုန်း ဟပ်ဒင်အံက် ညာဘတ်န်း။

ဘည်တာညးအန်း။ ၁။ အူ - တားအူချေး
၂။ အယ်- ပျိုညးအယ်ပိုင်
၃။ အိုည်- ရတနာ အိုည်ပါး ။ မိုးဟောင်းကဲနီးအော်။

ဘေး, ပနံးခါန်း(၂)

၁။ ကျေးကတိုက် (သန္ဓိပုဒ်-စကားစပ်)

ကျေးကတိုက်နီး- ကျေးအယ်တည်း အိုည် တည်း စီလိုဒါ၊ ဒင်ကတိုက်ချီ၊ ဆိမ်ဘာည်း ဆမ်လိုလားကတိုက် ဆက်ဂေါ်ည်းဒေး၊ အယ်တည်း အိုည်းတည်း ဝိုဒါ၊အဲ မဲးအိချိုင်မိုည်၊ နှင်းကံပ်ဒါ၊ပျော် ဒါ၊ဣတ္ထာန် စီလိုလား၊ ကမ်းကချောန်ဟောင်းကဲ။

ဟေ့ကဲ -	ကျေးကယား	ကျေးကတိုက်
၁။	ကာည်း နံင် ဟိုမ်း	ကင် ဟိုမ်း(သူတို့နှစ်ယောက်စားမည်)
၂။	ကဲ နံင် ဟိုမ်း	ကဲင် ဟိုမ်း(သူတို့စားမည်)
၃။	မည်း နံင် ဟိုမ်း	မင် ဟိုမ်း(သင်စားမည်)
၄။	ပါ ညး နံင် ဟိုမ်း	ပါင် ဟိုမ်း(သင်တို့နှစ်ယောက်စားမည်)
၅။	ပဲ နံင် ဟိုမ်း	ပဲင် ဟိုမ်း(သင်တို့စားမည်)
၆။	အံင် နံင် ဟိုမ်း	အံင် ဟိုမ်း(ကျွန်တော်စားမည်)
၇။	ယေး နံင် ဟိုမ်း	ယေင် ဟိုမ်း(ကျွန်တော်တို့စားမည်)
၈။	အာည်း နံင် ဟိုမ်း	အာင် ဟိုမ်း(ကျွန်တော်တို့နှစ်ဦးစားမည်)
၉။	လျိုင် မက် ကော်	လျိုင် ကော်(သစ်တော့သီး)
၁၀။	ဒဲး အန်း ဟိုမ်း	ဒဲန်းဟိုမ်း(သူစားပါစေ) မိုးဟောင်းကဲနီးအော်။

ကျေးကအာ်မ်း ။ ။ဘည်ဘာည်းတတ်လို ကတိုက်ကျေးကဲနီး ကဆိုပ် ကျေးကယား 'ကာည်းနံင်ဟိုမ်း'နိုင်း 'ကာည်း'အူတည်း 'နံင်'အူတည်း ဂေါ်ည်း အယ်တည်း၊ 'ကာည်း'ဒီး ဆက်အဲကယားလေး (က+ား+ည်) မဲး-က- (ဗျည်း) -အား(သရ) ည်-(သတ်) ခဲင်း 'နံင်'ဒီး ဆက်အဲကယားလေး(န+ ဝ် +င်) မဲး-န-(ဗျည်း)၊ ဝ်-(သရ)၊င်-(သတ်)၊ မားဘေ၊ ကူန်းဘေ၊ ကဲနီး မဲးအိချိုင်မိုည်၊ တိုင်ကျေး 'ကာည်းနံင်ဟိုမ်း'ဒီး ဆိမိုး အိချိုင်၊ ခဲင်း 'ကာည်း'ဒီး အိချိုင်မိုး (ည်)သတ်၊ ခဲင်း 'နံင်'ဒီး အိချိုင်မိုး န+ဝ်၊ ပည်မဲးအိချိုင်မိုး (ည် ၊ န ၊ ဝ်) ဂေါ်ည်းအိုည်းလှေ ကဲအိချိုင်ပည်မဲး ကမ်းပျော်၊စိုန်။ ခလိုင်ပီး (က+အား+င်)၊ကမ်ကစုလားကဲ စီပေန်လေးလား 'ကောင်း'ဟိုမ်း၊ ကျေးတည်းလှေနီး ဆိုင်စက်နီးယောင်း၊ ဘံန်ဒါ၊အဲ စီဒါ၊ချာ်နီး အယ်စီဒါ၊ဖါ၊ 'ကင်ဟိုမ်း'ဟံ့အော်။

ကျေးတတ်မ်း။ ။ယိုင်တိုင်းအဲဒါး ဘည်ဘာည်းခိတေင်းနိုင်း ဒဲးအဲ ဆမားရဲန်း ဟောင်းဒို့ တော်နီးလှေ နာ်။

၂။ ကျေးကဏ္ဍအိုင်(သမာသ်ပုဒ် စကားစု)

ကျေးကဏ္ဍအိုင်နီး - ဂါင်းတိုးစိုမ် အူစား၊ ကျေးဟောည်၊စိုမ်အူစား၊ ဂါင်းတိုး ကျေးဟောည်၊ ဒဲးမျိုး စိုမ် အူစား
ဂေါ်ညးအိုညးစားအော်။

(က) ဂါင်းတိုးစိုမ်-	၁။ဒီး၊(သည်)။
	၂။ ခိုင်း၊(ကို)။
	၃။လတ်၊(၏ ၊ရဲ့)။
(ခ) ကျေးဟောည်၊စိုမ်-	၁။ အူန့် ၊ (၏ ၊သည်၊တယ်)။
	၂။ အိုင် (၏ ၊သည်၊တယ်)။
(ဂ) ဂါင်းတိုး ကျေးဟောည်၊ ဒဲးမျိုးစိုမ် -	၁။ ဒီး၊ ခိုင်း၊ လတ်။
	၂။ အူန့် ၊ အိုင်။

(က) ဂါင်းတိုး စိုမ်

ဘည်ဘာညးအိုနီး ။ (က) ဂါင်းတိုး ‘ဒီး’စိုမ် ၁။ တားဒီး ဟိုမ်းအူန့် ပိုမ်းခိုင်း (လူသည် ထမင်းကို စား၏)

ဘာညးအိုနီး - တား ဟိုမ်းအူန့် ပိုမ်းခိုင်း (လူထမင်းကို စား၏)

(ခ) ဂါင်းတိုး ‘ခိုင်း’စိုမ် ၂။ တားဒီး ဟိုမ်းအူန့် ပိုမ်းခိုင်း (လူသည် ထမင်းကိုစား၏)

ဘာညးအိုနီး - တားဒီး ဟိုမ်းအူန့် ပိုမ်း (လူသည် ထမင်းစား၏)

(ဂ) ဂါင်းတိုး ‘လတ်’စိုမ်- ၃။ ပိုမ်း ဒီး (မိ)လတ်တား (ဤထမင်းသည် လူ၏ထမင်း)

ဘည်အိုနီး - ပိုမ်း တား ဒီး (ဤထမင်းသည် လူ့ ထမင်း)

ကျေးတင်္ဂါး ။ ။ ကဆိုင် ဂါင်းတိုး ‘လတ်’ နိုင်း ဂါင်းတိုး ‘လတ်’ ဆတ်စိုက်စိုက် တေးကြီးလှေဒီး ဟပ်ညှာအာညှာ (ပံင်နဲ) ကညှာအန်း၊ ဘည်ဘာညှာအန်း-ပိုမ်းတား။

မှတ်ချက်။ ။ ‘လတ်’ ဆိုသည့် တအန်းစကားသည် မြန်မာလို ‘၏၊ ရဲ့’ ဟူ၍ဘာသာပြန်ဆိုပါသည်။ ပိုင်ဆိုင်မှုကို ဟောသည့်စကားရပ်ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့်ပိုင်ဆိုင်မှုပြုလိုသည့်အခါတွင် တအန်းစကားအရ ပိုင်ဆိုင်ခံပစ္စည်းကိုရှေ့ မှာထားပြီး ပိုင်ဆိုင်သူကိုနောက်မှာထားပါ (ဂါင်းတိုး ‘လတ်’) ‘၏၊ ရဲ့’ ဝိဘတ်အစားထိုးလေသည်။

(ခ) ကျေးဟောညှာ နိုမ်

ဘည်ဘာညှာအန်း ။ (က) ကျေးဟောညှာ ‘အူနဲ’ နိုမ် ၁။ တားဒီး ဟိုမ်းအူနဲ ပိုမ်းဒိုင်း (လူသည် ထမင်းကို စား၏)။
ဘာညှာဒါး - တားဒီး ဟိုမ်း ပိုမ်းဒိုင်း (လူသည် ထမင်းကို စား)။

(ခ) ကျေးဟောညှာ ‘အိုဝ်’ နိုမ်- ၂။ တားဒီး ဟိုမ်းအိုဝ် ပိုမ်းဒိုင်း (လူသည် ထမင်းကို စား၏)။
ဘာညှာဒါး - တားဒီး ဟိုမ်း ပိုမ်းဒိုင်း (လူသည် ထမင်းကို စား)။

(ဂ) ဂါင်းတိုး ကျေးဟောညှာ အဲရိုက်နိုမ်

ဘည်ဘာညှာအန်း ။ ။ (က) ၁။ တားဒီး ဟိုမ်းအူနဲ ပိုမ်းဒိုင်း (လူသည် ထမင်းကိုစား၏)။
ဘာညှာဒါး - တား ဟိုမ်း ပိုမ်း (လူ ထမင်း စား)။

၃။ ကျော့ကစေါက်(သမူဟ- ပေါင်းစည်းမှု စကားစု)

ကျော့ကစေါက်နီး- စေါက် ညှာအာည်, စေါက် ညှာဘာ်နီး၊ အာပ်ဒဲးကဲ ကကား၊ ခိုန် ၊ ပံင်ဘာည်းကဲ နှင်းကံပ်မိုး၊ ခို၊ အူမျိုး၊ ဒဲင်ကံပ် တန်တော, ခို. ။

ဟေ့ကဲ-

၁။ တူ (လည်း)။

၂။ စံမ်(လည်း)။

၃။ မာ်(မာ်ပေန် မာ်ပဲန်း)(လည်းကောင်း-၎င်း)။

၄။ အူဘာည်းဆိ(ဖြစ်စေ၊ ဖြစ်ဖြစ်)။

ဘည်ဘာည်းအန်း။ ။ (က) တူ - တူအံင်- တူမည်း အာည်းဟာ်းပါ်လိုင်(သင်လည်းငါလည်းခြံသွားရအောင်)

(ခ) စံမ်- စံမ်အံင်- စံမ်မည်း စံမ်ပဲ အဲလိုစီး ။

(သင်သည်၎င်း ငါသည်၎င်းသင်တို့ သည်၎င်း ငါတို့ ပြန်ကြရအောင်)။

(ဂ) မာ်၊ မာ်ပေန် မာ်ပဲန်း-အီမာည်းမာ်ပေန် အီပန်း မာ်ပဲန်း ကရောင်း ရဲန်းစိုင်း။

(ယောကျာ်းဖြစ်စေ မိန်းမဖြစ်စေ စုပေါင်း အလုပ် လုပ်ရမည်)။

(ဃ) အူဘာည်းဆိ- ကူန်းမာ်အူဘာည်းဆိ ကော်န်းမာ်အူဘာည်းဆိ အဲလိုနာ်, ခိုတော်န်းချေ။

(အဖေဖြစ်ဖြစ် သားဖြစ်ဖြစ် အားလုံး သိသင့်သည်)။

၄။ ကျော့မဲးကညျား(ပိုင်ဆိုင်မှုပြ စကားစု)

ကျော့မဲး ကညျားနီး- ပြီးအူမျိုး မဲးအီးပင်ဆဲင်(ပိုင်ဆိုင်) မဲးကညျားအန်း နှင်းကံပ်နာ်, မိုးတာ် မဲးကညျား ဟပ်ညှာအာည်, ကျော့ဘာည်း ကာည်း ပံင်နဲ(၅)မျိုး။

ဟေ့ကဲ ၁။ ပံင်

၂။ စာ (ပူန်တာ) ။

ဘည် ဘာည်းအန်း - အံက်ညှာအာည်, 'ကျော့ဘာည်း' (၁)ပံင်-ပံင်ဟိုမ်း ပံင်စိုင်း၊
(စားစရာသောက်စရာ၊စားဖွယ် သောက်ဖွယ်)။

- အံက်ညှာအာည်, 'ပံင်နဲ' (၂) စာ-စာကူန် စာမာ အုန်းချိုချို၊
(အဖေအမေအတွက် ကောင်းကောင်း ထားပါ)။

ကျော့တတ်မ်း ။ ။ 'ပံင်' နိုည်း ဘိုန်းလှိုည်ဟပ်တန်တော, တတ် ကျော့ဘာည်း။

'စာ' နိုည်း ဘိုန်းဟပ်တန်တော, ပါ ပါးအဲဒီ၊

ဘည်မိုး - (က) စာဟိုမ်း စာစိုင်း။
(ခ) စာတား စာယား။

၅။ ကျော့ဖောည်(နာမဝိသေန-အထူးပြု စကားစု)

ကျော့ဖောည်နီး - ပံင်နဲ (၅)မျိုးကဲဒိုန်း ဒိုင်ကံပ် ကတတ်န်း ကချွဲန်း ဟပ်တန်တော,ညှာဘတ်န်း ကျော့ဘာည်း ကဲမိုး
အီကဖောည် ဒဲးညွတ်မ်း တတ် ပံင်နဲ(၅)မျိုးကဲဒိုန်းအော်။

ဟဲကဲ- ၁။ ခည်း၊ ခည်းခည်း
၂။ ပေါခည်း
၃။ ဇာတ်၊ ယာတ်

ဘည်ဘာည်းအန်း ။ ။ (၁) ချိုခည်း- ချိုခည်း ပိုးအူကယိုင်ဒိုင်း၊ (လှသော ပန်းတစ်ပွင့်ကို)။

ဘည်အိံ ။ ။ ပိုးချို, အူကယိုင် ဒိုင်း ၊ (ပန်းလှ တစ်ပွင့်ကို)။

(၂) ပေါခည်း - ချိုပေါခည်းအီပန်းဒဲ အူချွဲဒီး။
(အလွန်လှပသော မိန်းကလေး တစ်ယောက်သည်)။

(၃) တိုမ်းဇာတ်းခတ်ကံပ်ကဲ, ခူဟိုမ်းယာတ်းခတ်နံင်ဆဲင်း၊
(အရမ်းစားလွန်းလို့ ဝိုက်တောင်တင်းတယ်၊ အရမ်းမစားနဲ့ ဝိုက်နာမယ်)။

၆။ ကျော့တေ့, ကျော့ယာ်း (အာလုပ်ပုဒ်)

ကျော့တေ့, ကျော့ယာ်း နီး- ဘိုန်လိဉ်ဟံပ် တိုင် ‘ဒိုင်ဂိုန်း’ ကဲဒိုင်း

ပေဲကဲ-

(က) ကျော့တေ့,

၁။ အိုဝ်

၂။ ဟိုဝ်

(ခ) ကျော့ယာ်း

၁။ ဟိုဉ်

၂။ ဟိဝ်း

ဘာညးဒါ်း

-

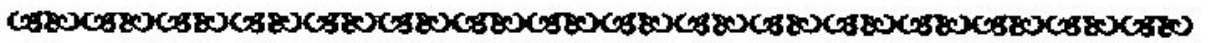
(က) ကျော့တေ့,

(၁) အိုဝ်- အိုဝ်... အနာညး၊ အိုဝ်... အညီ (ဟေး... မောင်အနိုင်၊ ဟေး... မောင်အညီ)

(၂) ဟိုဝ်- ဟိုဝ်... အနာညး၊ ဟိုဝ်... အညီ (ဟေ့ မောင်အနိုင်၊ ဟေ့ မောင်အညီ)

(ခ) ကျော့ယာ်း

(၁) ဟိုဉ်- ဟိုဝ်၊ (၂) ဟိဝ်း (ဆီမံင်ဒါ်း) (ဗျာ၊ ခဗျား၊ ဘာပြောမလဲ)

ဆော့, ပန်ဒ်းခါန်း(၃)

၁။ ကျော့ဘာည်း(ကြိယာပုဒ်၊ ပြုခြင်းစကားစု)

ကျော့ဘာည်းနီး- ပံင်ရဲန်း ပံင်ဘာည်းအဲ ပါပည်မဲး ဇွဲပ် လဲပ်ဒို. မဲင်းကျော့ဘာည်းနီး ။

ဟော့- ၁။ ပိုမ်း	၆။ ဟောင်း
၂။ စိုင်း	၇။ ဇီး
၃။ ဒိ	၈။ ပိုက်
၄။ အံက်	၉။ လေး
၅။ ယာ်ညှိ	၁၀။ ရဲန်း ။ ။ မိုးဟောင်းကန်းအော်။

မှတ်ချက် ။ ။ ‘ကြိယာပုဒ်’ ဟူသည် သွားလာလှုပ်ရှား စားခြင်းသောက်ခြင်း ဟူသမျှ စသည်တို့ကို [ပြုခြင်း တစ်ခုတည်းသာ ဖြစ်၍] ပါဠိမြန်မာ သဒ္ဒါစာပေအရ ‘ကြိယာပုဒ်’ ဟုဆိုပါသည်။

၂။ ကျော့ဟောည်း(အချာတ်ပုဒ်၊ အဆုံးသတ် စကားစု)

ကျော့ဟောည်းနီး- ဇို အိုည်း ဇို ၊ ဒိ အံက် အိုည်း ဒိ၊ ဂေါ်ည်း အဲစား။

(က) ဇို အိုည်း ဇို (ကာလသုံးပါး)

၁။ အိဘိုန်ဒဲး (အတိတ်ကာလ)

၂။ ယာမ်းညှဲန်း၊ စင်နည်(ပစ္စုပ္ပန်ကာလ)

၃။ အိနံင်ဒဲး (အနာဂတ်ကာလ)

- ပံင်မိုးအန်း - (၁)အိဘိုန်ဒဲး - ဟောညှ်၊ ဟာံ။
 (၂) စင်နည် - အူန့်၊ အိုဝ်
 (၃) အိနင်ဒဲး - နံင်၊ ညံမ်

(ခ) ဒီအံက် (၃)ဒီ

ဘည်ဘာညှ်အန်း။ ။ (က)အံက်ညှာအာညှ်၊ ကျော့ဘာညှ်

- အိနင်ဒဲး (အနာဂတ်ပုံစံ) - (က) နံင် - မည်း နံင် ဟိုမ်းလား၊ ပိုမ်း - နံင် ဟိုမ်းအူန့်။
 (သင်ထမင်းစားမည်လော- စားလိမ့်မည်)
 (ခ) ညံမ် - မည်း အဟိုမ်းဟောညှ်၊ ပိုမ်း - ညံမ်ဟိုမ်း။
 (သင်ထမင်းစားပြီလော) - မစား သေးဘူး။

(ခ)အံက်ညှာဘာ်နီး ကျော့ဘာညှ်

- စင်နည်(ပစ္စုပ္ပန်ပုံစံ) - (က) အူန့် - မည်း ဟိုမ်းလား၊ ပိုမ်း - ဟိုမ်းအူန့်။ ။
 (ခ) အိုဝ် - မည်းဟိုမ်းလား၊ ပိုမ်း - ဟိုမ်းအိုဝ်
 (သင်ထမင်းစား သလော- စားသည်၊ စားတယ်)။

(ဂ)အံက် အဲ ကဒ ကျော့ဘာညှ်

- အိဘိုန်ဒဲး(အတိတ်ပုံစံ) - (က) ဟောညှ်-မည်းဟိုမ်း ဟောညှ်၊ ပိုမ်း - ဟောညှ်၊ ဟိုမ်း၊ ဟိုမ်းဟောညှ်။ ။
 (သင် ထမင်းစားပြီးပြီလား-စား ပြီးပြီ)။
 (ခ) ဟာံ- မည်းဟိုမ်းဟာံ၊ ပိုမ်း - ဟာံ၊ (သင် ထမင်းစားပြီးပြီလား၊ ပြီးပြီ)။

၃။ ကိုက်ကျော့ဘာည်း(ကြိယာဝိသေသနပုဒ်)

ကိုက်ကျော့ဘာည်းနီး - အံက်ညာအာည်, ကျော့ဘာည်းအူစား အံက်ညာဘာ်နီးကျော့ဘာည်းအူစား အံက်ခနား ကျော့ဘာည်းအူစား ဂေါ်ည်းအိုည်းစားအော်။

ဟေ့ကဲ (က) အံက်ညာအာည်, ကျော့ဘာည်း (ကြိယာပုဒ်ရှေ့မှာထိုင်သည့်-ကြိယာဝိသေသန)

၁။ ဝိုည်	၅။ တိုင်းလား
၂။ စိ	၆။ ဘည် ၊ အလဲက်
၃။ ဘိုန်	၇။ ဓါး ၊ ဆီဓါး
၄။ တေမ်	၈။ ဆာ်

(ခ) အံက်ညာဘာ်နီးကျော့ဘာည်း (ကြိယာပုဒ်နောက်မှာထိုင်သည့်-ကြိယာဝိသေသန)

၉။ လိုည်

(ဂ) အံက်ခနား ကျော့ဘာည်း(ကြိယာပုဒ်ကြားမှာထိုင်သည့်-ကြိယာဝိသေသန)

၁၀။ ကံပ်

ဘာည်းမိုးအန်း- (က) အံက်ညာအာည်, ကျော့ဘာည်း

- ၁။ ဝိုည် - ဝိုည် ဟိုမ်းယာ်း နံင် ပေန် ဇတ် (သိပ်စားလွန်းတယ် ဝိုက်နာမယ်)။
- ၂။ စိ- စိ ဟိုမ်း အူန် အာပ်ဒို မ (စားတော့ စားတယ် မကုန်နိုင်ဘူး)။
- ၃။ ဘိုန်- ဘိုန် ဟိုမ်း ခည်း တား နူး (ဒီလူ အတော် စားနိုင်တယ်)။
- ၄။ တေမ်- တေမ်ဟိုမ်း အူန် ပျိုည်း မျိုး ဒီး(ဒီ အသီးမျိုး စားဖူးတယ်)။
- ၅။ တိုင်းလား- တိုင်းလား ဟိုမ်းဇာ်း မံင်ဇတ်ဆဲး(သိပ်စားလွန်းတယ် သင်ဝိုက်နာမယ်)။
- ၆။ ဘည် ၊ အလဲက် - (အလဲက်)ဘည်ဟိုမ်းအန်း ခူဒါ်ဆိ၊
(သူစားသည့် အတိုင်း စားသည့်အလျောက် မပြောပါနဲ့)။

၇။ ဓါး၊ ဆီဓါး - ဓါးဟိုမ်း၊ ဆီဓါး ဟိုမ်း၊ ယာမ်း၊ ဖိုမ်းပဲကဲဒီး၊
(သင်တို့ အဖွဲ့ တအားစားလွန်းတယ်)။

၈။ ဆတ်၊ ဆတ်စော်- ဆတ် စော် လတ်ဟိုမ်း၊ နံင်ဗေး၊ ဆွတ်မ်း(စားမိခဲ့သော် အားရှိမည်)

(ခ) အံက်ညှာဘာ်နး ကျော့ဘာ်ညး

၉။ လိုညး - ဟိုမ်းလိုည် မည်း အံ်းဘူဟိုမ်း (သင်သာ(ဘဲ)စားပါ ကျနော် မစားတော့ဘူး)။

(ဂ) အံက်ခနား ကျော့ဘာ်ညး

၁၀။ ကံပ် - ကံပ်ဟိုမ်းအူန့် (စား လောက် တယ်)

ဟိုမ်း ကံပ် ကီနး (စားလွန်းလို့ နာတယ်)

ပံင်ဆီင်ဒါ၊ ကိုက်ကျော့ဘာ်ညး (ကြိယာဝိသေသနပုဒ်အဓိပ္ပာယ်ရှင်းလင်းချက်)

၁။ ဂိုည် - ကျော့ဘာ်ညး စာအဲတည်း စီလိုဒါဒို၊ ကျော့ဘာ်ညးအူတည်းအာပ်အရေးဒါင်း အူတည်းစီ အရေးဒါင်း ဟပ်တန်တော့ညှာဘူအရေးဒါင်း။

ဘာ်ညး - ဂိုည် ဟိုမ်းယာမ်း နံင် ဗေန် ဇတ် ။

၂။ စီ - ပံင်ဘာ်ညး အူမျိုးညှပ်တန်ဟောည်၊ ဆံမ်လိုဘိုး ဒါ၊ အူမျိုး၊ ဂေါ၊ မိုးဘာ်ညးဇဲနး ဟပ်တီင်ကျော့ဘာ်ညး လှေအာည်။

ဘာ်ညး - စီ ဟိုမ်း အူန့် အာပ်ဒို မ။

၃။ ဘိုန် - ပံင်ဘာ်ညးအန်း ဘိုန်ဒီ ဘိုန်ဒဲန်။

ဘာ်ညး - ဘိုန်ဟာမ်း အိုန်ဒါနး ဒိုင်း။

၄။ ဓါး၊ ဆီဓါး - ဆတ်အဲလို ဖိုက်ကနဲ၊ အီးဟိုဝ်၊ ဆတ်အဲလိုတဲက်တကတ်အီးဟိုဝ် ဟပ်ညှာအာညှာ၊
ကျော့ဘာညှာ။

ဘည်မိုး - ဆီဓါးချို၊ ဆီဓါး ရဲဝ်းဇောင်း။

၅။ တေမ် - မိုးပံင်ဟောညှာ၊ ဘာညှာ ဒဲး၊ ဒူဘော်က် ဆမ်လိုဘိုး ဘာညှာ ထင်ဘိုး ဟပ်ညှာအာညှာ၊
ကျော့ဘာညှာ ။

ဘည်မိုး - တေမ်ဟိုမ်းအုန်၊ ပျိုညှာ မျိုးဒီး။

၆။ တိင်းလား - ပံင်ဘာညှာအုဗျော့၊ တက်အုဗျော့၊ ယံဝ်းအန်း၊ ဘိုန်ဟိုဝ် နှေးနံင်ဘိုန်ဟိုဝ် ဒါးဂျဲတ်
ကယျံဝ်းအုန်၊ အန်း။

ဘည်မိုး - တိင်းလား၊ ဟိုမ်းယောင်း နံင်ပေန်ဖေး။

၇။ အလဲက် - ပံင်ဘာညှာအန်း ဗျော့၊ ဒိုဝ်ဘာညှာဟောင်း ဘည်လိုအန်း။

ဘည်မိုး - အလဲက်ဘာညှာဟိုမ်းအန်း ခူဒါးဆီ။

၈။ လှိုင် - မိုးကျော့ဒဲး၊ ညွှာ်မိး ဒူကဒ ကျော့၊ ဂျဲတ်ချဲ ဒူကဒ။

ဘည်မိုး - အံင်ဟိုမ်းလိုညှာ မည်းခူဟိုမ်း။

၉။ ဆတ်၊ ဆတ်စော် - ပံင်နံင်ဘာညှာစာ ဒူမျိုး အာဝ်ကံပ်ဆိုင်ဒဲး အန်းပေန် ယံဝ်း အန်းပေန်ဟိုဝ်။

ဘည်မိုး - ဆတ်ဟိုမ်းစော် ဆတ်စော်လတ်ဟိုမ်း နံင်ပေန်ဇတ်။

၁၀။ ကံပ် - (က)ဆတ်မိုးဘိုးအမျိုး ဒီဟည်၊ ကျံဝ်းဒီ ကျံဝ်ဒဲန်၊ ဘည်မိုး - (ကံပ်ဟိုမ်းအုန်)။

အံက်ခနားကျော့ဘာညှာ။ - (ခ)အမျိုး ဒီနံင်ဘိုန် ဒီနံင်ကိန်းဒည်း၊ ဘည်မိုး - (ဟိုမ်းကံပ်နက်)။

၄။ ကျော့နှင်း(နိပါတ်ပုဒ် - တစ်ထောက်နား စကားစု)

ကျော့နှင်းနီး - နှင်းဖါး၊ စီခဲးဘိုး ပံင်နင်ဘာည်း ပံင်ဘာည်း အန်း ညှိမ်ဟောည်၊ နံင်လို ဆိုပ်ဘာည်းဟောင်း ညှာအာည်၊ ဟပ်ညှာဘာ်နီးကျော့ဘာည်း။

ပေဲကဲ- ၁။ ဖါး - (၍၊ ပြီး)။

၂။ ဆဲဒါး - (ပြီးမှ)။

ဘည်ဘာည်းအန်း- (၁) ဖါး - ဟိုမ်းဖါး၊ စီဟောင်း ပါ်လိုင်း (စား၍ စားပြီး ခြံသွားကြ)။

(၂) ဆဲဒါး - ဟိုမ်းဆဲဒါး စီရဲန်း(စားကြပြီးမှ လုပ်ရအောင်)။

၅။ ကျော့ချဲ အိုည်းမျိုး(ပဋိသေပေုဒ်၊ တားမြစ်သည့်စကားစု)

ကျော့ချဲနီး၊ အမျိုးပံင်အာန်း တာ်လဘာည်း အာ်ဒဲ၊ အိုန်စာ်မ်းလဘာည်း ဂဲတ်ချဲအူန်း ။

ပေဲကဲ- ၁။ ခူ

၂။ ကျိုင်းခူ

၃။ မည်ခူ

ဘည်ဘာည်းအန်း။ ။ (၁) ခူ- ခူလာည်း အံင် အာ်ဆီင်ဒဲ၊ တာ်မည်(မယူနဲ သင်ကို ကျနော်မပေးချင်ဘူး)။

(၂) ကျိုင်းခူ- ကျိုင်းခူဟိုမ်း ယံင် အီးဒါး(မစားနဲ သူများ ပြောလိမ့်မယ်)။

(၃) မည် - မည် ဟိုမ်း (သင်မစားနဲ)။

ကျော့ကအာ်မ်း ။ ။ ကဆိုပ် 'မည်' နီး အန်းမိုး လိုည်အီဒဲး၊ ခဲင် 'ကျော့ကတိုက် ကျော့ကယာ်' နာ်။
ခည်ဇေင်အန်း အန်းမိုး 'မည်ခူ ဟိုမ်း' စီဘူဟပ်တော့မ 'ခူ' အန်း ဒါးလိုည်ဖါး 'မည်ဟိုမ်း' ။
ဘည်ဘာည်းလှေ့နီးမာ် ဟည်ဗီးပေန်ဘိုး 'ကျော့ချဲ' အူမျိုး။

၆။ ကျေးဇူးခံ(၅)မျိုး (ပဋိသေပေဒါ၊ အချိန်ပြတားမြစ်သည့်စကားစု)

ကျေးဇူးခံနိး - ပံင်လိုတင်တာည်း ဘူဘာည်းစမ်းမ ကမ်းခံတီနီ အံက်ညာအာည်,ကျေးဘာည်း အူစား အံက်ညာဘာ်နိး ကျေးဘာည်းအူစား ဂေါ်ည်းအဲစား။

ဟဲကဲ-	အံက်ညာအာည်,	အံက်ညာဘာ်နိး
	၁။ အာပ်ကော။	၄။ မ။
	၂။ အူ။	၅။ ဆိ။
	၃။ ဘူ။	၆။ ညှိမ်။

(က)အံက်ညာအာည်,ကျေးဘာည်း

- ဘည်ဘာည်း - (ပစ္စုပ္ပန်စကား) (၁) အာပ်ကော- အာပ်ဟိုမ်း၊ ကောဟိုမ်း၊ (မစားဘူး)။
 (၂)အူ - အူဟိုမ်း ။
 (၃) ဘူ - ဘူဟိုမ်း (မစားတော့ဘူး)

(ခ)အံက်ညာဘာ်နိးကျေးဘာည်း

- (အတိတ်စကား) - (၄) မ- ဟိုမ်းမ (မစားဘူး) အတိတ်ကာလ အညှိန်းစကား
 (၅) ဆိ-ဟိုမ်းဆိ၊ဟိုမ်းမဆိ (မစားဘူး၊ ဘာမှ မစားဘူး)
 (အနာဂတ်စကား) (၆) ညှိမ်-ညှိမ်ဟိုမ်း၊ညှိမ်ဘိုန်းမ လဟိုမ်း(မစားသေးဘူး၊ မစားရသေးဘူး)။

မှတ်ချက်။ ။ တအန်းဝေါဟာရ ‘ဆိ၊ ဆိဆိ’ဆိုသည့် စကားလုံးသည် အရာဝတ္ထု တစ်ခုခုကို ဆိုလိုသည်။ ဒါ့ကြောင့် ‘အာပ်ဟိုမ်းမဆိ ဆိမာ်အာပ်ဟိုမ်း’ - ‘ဘာတစ်ခုမှ မစားရသေးဘူး’ဟု မြန်မာပြန်ဆိုရပါသည်။

၇။ ကျေးဇူး အချိန်(၄)မျိုး(အချိန်ကာလ ညွှန်းစကားစု)

ကျေးဇူး အချိန်နီး- အံက်တော၊ ပံင်နဲ ဒိုည်းမျိုး အူစား အံက်တော၊ ကျေးဘာည်း ဒဲးမျိုး အူစား ဂေါ်ည်းဒဲးစား။

- ပေဲကဲ-
- ၁။ ဆိုင်ခည်
  - ၂။ တူခည်
  - ၃။ ဘန်
  - ၄။ ဘာ်နီး
  - ၅။ ဇို

(က)အံက်တော၊ ပံင်နဲ

- ဘည်ဒါ်-
- (၁) ဆိုင်ခည် - ဆိုင်ခည်အာည်နီး (ရှေးရှေးတုန်းက)။
ဆိုင်ခည်တလည်း (တလိုင်း ခေတ်တုန်းက)။
ဆိုင်ခည်မိုန်း (မွန်ခေတ်တုန်းက)။
  - (၂) တူခည် - တူခည်အာည်နီး (ဟိုရှေးတုန်းက)။
  - (၃) ဘန် - ဘန်လဒီးဘန်ဒေးဘန်ညေး။

(ခ)အံက်တော၊ ကျေးဘာည်း

- (၄) ဘာ်နီး - ဘာ်နီးဟိုမ်း (နေ့ လည်စားပြီးချိန်၊ မွန်လွဲချိန်)။
- (၅) ဇို - ဇိုဟိုမ်း ဇိုစိုင်း (စားတုန်းသောက်ခိုက်)။

ကျေးတတ်မ်း ။ ‘ဇို’ ကျေးဇူးအချိန်နီး ဟပ်တန်တော်၊ တိုင်ပံင်နဲ (၅)မျိုး ကဲဒိုင်းမာ် ဘိုန်းအူနီး။

ဘည်ဘာည်း - ဇိုတား ဇိုယား ဇိုအန်း ဇိုမည်း။
(အဖိုးခေတ်၊ အဖွားခေတ်၊ သူလက်ထက်၊ သင်လက်ထက်ခေတ်)။

၈။ ကျေးအူဝံင်း (၃)မျိုး (သံသယပုဒ်)

၁။ ကျေးအူဝံင်းနီး - မိုးအူမိုး အောင်ဘယ်နင်၊ အောင်ဆေချာကရီးကတီး အောင်ဆေမားကမ်ကကင်၊ ကယံးဒဲး ဘည်မိုးအန်း။

ဟေကဲ- ၁။ ယေဝံ

၂။ ဆိနံ

၃။ ဓါနံ

ဘည်တာည်း အန်း - (က)ယေဝံ - မိုးအူနီးယေဝံ ပံင်ဒါးမည်း (သင်ပြောတာ ဟုတ်လောက်တယ်)။

(ခ) ဆိနံ - ဆိနံ အံင်း ဘူကအံင်း (မပြောတတ်ဘူး ကျနော်မှတ်မိတော့ဘူး)။

(ဂ) ဓါနံ - ဓါနံ အံင်းနန်းကအံင်း၊

(မသိတော့ဘူးကျနော်မှတ်ဉာဏ်မကောင်းဘူး)။

၉။ ကျေးဖံင်း (သန့်ဋ္ဌာန်ပုဒ်)

ကျေးဖံင်းနီး-မိုးအူမိုး ဘူလိုမတဂေန်း ဟည့်ဆေချာကရီးကတီး ကျေးတည်းလှေဒီး ဟည့်ယံင်းဟောည်၊ ဟပ်ခနား 'ကျေးဘာည်း' ကည် 'ကျေးဟောည်'။

ဟေအန်း - ဘိုန်း

ဘည်တာည်းအန်း။ ။ (က)ဘိုန်း - မည်းနံင်ပေန်ဘိုန်းလား၊ လဟောင်း၊ (သင်သွား ဖြစ်နိုင်မလား)။

ပေန်ဘိုန်းအူနံ၊ (ဖြစ်ရအိ၊ ဖြစ်နိုင်အိ)။

(ခ)ဘိုန်း - မည်းနပ်ပေန်ဘိုန်းလား၊ ရဲန်းစိုင်းကိုင်း၊
 (သင်နိုင်ငံတော်အတွက် တာဝန်လုပ်ဆောင်နိုင်မလား)။
 ရဲန်းဘိုန်းအိုဝ်၊ (လုပ်ဆောင်ရာဖါ။လုပ်ဆောင်နိုင်ဖါ)။

၁၀။ ကျော့ဒဲးလွှာမ်း(၄)မိုး (တိုက်တွန်းမှု စကားစု)

ကျော့ဒဲးလွှာမ်းနီး - ဆိင်ဘာည်းချိုက် ဘူဆိင်ဘာည်း ချိုက် နှင်းကံပ်မဲးနော့၊ ဆိင်ဘာည်းဟောင်း စုည်ဒဲး အန်းဘာည်း ဟပ်ညှာအာည်၊ 'ကျော့ဘာည်း' ။

ဟဲကဲ၊ - ၁။ ခည်း၊ ခည်းခည်း
 ၂။ တိက် တိက်
 ၃။ ပေါ၊
 ၄။ လား

ဘည်ဘာည်းကဲ - (၁) ခည်းခည်းခည်း - ဟိုမ်းခည်း ခည်း ဒဲးမည်း ဖည်း ၊
 (စားပါ စားပါ သင်ဝအောင်စားပါ)။
 (၂) တိက်တိက် - ရဲန်းတိက်တိက် မည်းခုနင်း၊ (လုပ်ပါ လုပ်ပါ သင်မနားနဲ့)။
 (၃) ပေါ၊ - ဟိုမ်းပေါ၊ အဲလိုဟောင်း၊ (စားလိုက်ပါ ဒို့ သွားရအောင်)။
 (၄)လား - ဟိုမ်းလား ဘူတည်နဲက်၊ (စားတော့ မစောင့် နိုင်တော့ ဘူး)။

၁၁။ ကျေးတမ်း၊ ကျေးကအမ်း(အမှာစကား)

ကျေးတမ်းနီး - ပံင်ဆိုင်ဒဲးတံင်အိုမ်တာည်း ဆာ်လိုတမ်းကျေး၊ ဟပ်ညာဘာ်နီး
ကျေးဘာည်း။

ယဲကဲ - ကျေးတမ်း (၁) နာ်
ကျေးကအမ်း (၂) အိုဝ်၊ အိုဝ်ဒါ်

ဘည်ဘာည်းအန်း ။ ။ (၁)နာ် - ဟိုမ်းနာ် အာည်းလိုဟာ်း၊
(စားနော် ဒိုနစ်ယောက်သွားရတော့မည်)။
(၂)အိုဝ်၊ အိုဝ်ဒါ် - အံင်ကအမ်းအုန်း
(ဟုတ်၊ဟုတ်ကဲ့ကျနော်မှတ်မိတယ်)။

၁၂။ ကျေးမှော, (အမေးစကားစု)

ကျေးမှောနီး - ကတူညံ,တိုင် 'ကျေးဘာည်း' အူစား ကတူညံ,တိုင် 'ဂါင်းတိုး' အူစား ကတူညံ,တိုင် 'ပံင်နဲ(၅)မျိုး'
အူစား ဂေါ်ညးအိုည်းစား။

ယဲကဲ - (က) ကတူညံ,တိုင်ကျေးဘာည်း

၁။ လာ်း။

၂။ ဟောညံ,ဟာ်း။

(ခ) ကတူညံ, တိုင်ဂါင်းတိုး(၁၄)မျိုး

၃။ ဆီ။

(ဂ) ကတူညံ,တိုင် ပံင်နဲ (၅)မျိုး

၄။ ယဲ။

၅။ မှော။

ဘည်ဘာည်းကဲ -

(က) ကတူည့် တိုင်ကျော့ဘာည်း

(၁) လှံး - မည်းဟိုမ်းလှံးပိုမ်း၊ (သင်ထမင်းစားသလော)။

ဟိုမ်းဒိုဝ် - (စားပါတယ်)။

(၂)ဟာ်၊ ဟောည့် - မည်းဟိုမ်းဟောည့်၊ (ဟာ်)ပိုမ်း၊ (သင်ထမင်းစားပြီးလား)။

ဟောည့်၊ ဟာ် (ပြီးပြီ၊ ပြီးပါပြီ)။

(ခ) ကတူည့် တိုင်ဂါင်းတိုး (၁၄)မျိုး

(၃) ဆီ - ဆီဒီး၊ (ဘယ်သူလဲ)။

ဆီစိုင်း၊ (ဘယ်ကိုလဲ၊ ဘယ်သူကိုလဲ)။

မှတ်ချက်။ ။ မြင်ဖူးသည်ဟုထင်မိသောအရာကိုလည်း မေးခွန်းထုတ်လိုလျှင် ‘ဆီစိုင်း’ ဟုပြောဆိုနိုင်ပါသည်။

ကာည်းဆီ - (ဘယ်သူနှင့်)။

ကျော့တင်မ်း ။ ။ မဲးကျော့မော့၊ ခလိုင်အူတည်း - ‘ဘိုး’ ။ ကဆိုဝ်ကျော့ဒဂိုန်စည်းအူလှေ ဆတ်တော့၊
‘ဘိုး’ အန်းနံင်မီးပေန်ကျော့မော့၊ အူဘော်ကံ။

ပံင်မိုး - မံင်ဟိုမ်း ‘ဘိုး’ ပိုမ်း။

ပါဆီ - (ဘယ်သို့လဲ)။

ဂေါ့ဆီ - (ဘယ်သူကြောင့်) ။ ကတူည့်၊ ဟာင်ဒို တော်န်းလှေနာ်။

ကျော့ကအာ်မ်း။ ။ ကျော့မော့၊ ‘ဆီ’ နိုည်း ဆတ်မဲးမဲး ကျော့ဘာည်း ဂေါ်ည်းညာဘာ်န်း ကတူည့် တိုင်
‘ပံင်နဲ (၅)မျိုး’ မာ်ဘိုန်းအူန့။

ဘည်မိုး ဆီ - ဆီ တား ဟိုမ်း၊ (ဦးဦး ဘာစားသလဲ)။

ကတူည့် တိုင်ကျော့ဘာည်းမာ်ဘိုန်းအူန့ဘိုး ။

ဘည်မိုး ဆီ - ဆီဟိုမ်း၊ ဆီစိုင်း၊ (ဘယ်သူစားသောက်သလဲ)။

(ဂ)ကတူညီတိုင်ပင်နှံ(၅)မျိုး

တည်မှီး- (၄) ဟေ- ဟေတားဟောင်း(ဦးဘယ်သွားလဲ)။

(၅) မေ့- မေ့မည်းဒေ့၊ (သင်ဘယ်ကလာလဲ)။

ကျော့ကတိုတ်နီး။ ။ ‘မေ့’နီး ကတူညီတိုင် ‘ဂါးတိုး’ ကဲ ကလံက်မာ် ဘိုန်းအူန်း

တည်ဘာည်းအန်း- ၁။ ပါးမေ့ မည်းဂေါ်ည်း(သင်ဘယ်မှာနေသလဲ)။

၂။ တိုင်မေ့ မည်းအူန်း (သင်ဘယ်မှာထားသလဲ)။

၃။ စဘင်မေ့ မည်းဟောင်း(သင်ဘယ်စပြီး သွားသလဲ)။

၁၃။ ကျော့ကတိုတ်(စုစည်းမှု စကား)

ကျော့ကတိုတ်နီး - ဒီကတား တာ်ဇွာ်မ်း အူမျိုး ၊ ဇွာ်မ်းကဲလည်တင်နေး ချိုအူမှယ်ချို ဂေါ် မိုးဘာည်းဇေန်း
ဟယ်ညှာအာည် ကျော့ဘာည်း(ဣက္ခ)မာ်လေ့။

ဟေအန်း - က

တည်ဘာည်းအန်း - က = ကအေး၊ ကအောင့်၊ ကဇာ်း မိုးဟောင်းကဲနီးဟာ်။

အထက်ပါစာတမ်းအရ တအန်းစကားတွင် ‘က’ တစ်လုံး ထည့်ပြောလိုက်လျှင် အချင်းချင်းတူညီသည့် အင်အားပြိုင် ဆိုင်မှုကိုပြလိုသည့် စကားရပ်ဖြစ်သည်။ တူညီသည့် အဓိပ္ပာယ်ကို ဖော်စောင်သည်။

ဥပမာ - ကဇာ်း(အချင်းချင်း ရန်ဖြစ်သည်)။
ကအောင့်(အချင်းချင်း စကားများသည်)။

ကျော့တတ်မ်း။ ။ ဒီဘူလိုတတ်ကတိုတ်မာ် မဲးအူန်းဘိုး ။ကစီးကလီး၊ ကဘကဘည်၊ ကယံင်ကယာ၊ကကယ်
ကကဲန်း မိုးဟောင်းကဲနီးဟာ်။

၁၄။ ကျေးလဲင်း (တစ်ခွန်းတည်းနှင့် ပြီးစီးသည့် စကားစု)

ဟေ့ကဲ- ၁။ ဒို့ ဒို့ ၂။ ပည်မဲး ၃။ ပေန်ပိုင်း ပေန်ပိုင်း မိုးဟောင်းကဲနီးဟော်။

ဘည်ဘာည်းအန်း - (၁) ဒို့ ဒို့ - အအာည် ပိုမ်းပေါ် စလုင် ဟိုမ်းဒို့ ဒို့ အန်း အူချေ။

(မောင်အိုက်ထမင်းတစ်ပန်းကန်လုံးလုံး သူတစ်ယောက်တည်းစားသည်။)

(၂) ပည်မဲး၊ ပါပည်မဲး - အီးပါပည်မဲး ကံပ်ချမ်းဒို့ (သူများတွေအားလုံးချမ်းသာကြကုန်ပြီ)။

(၃) ပေန်ပိုင်း ပေန်ပိုင်း - ပျိုည်းဆဘေမ်းနီး ပေန်ပိုင်း ပေန်ပိုင်း ချို၊ ခည်း။

၁၅။ ကျေးစူည်(အားပေး တိုက်တွန်းမှု စကားစု)

ကျေးစူည်နီး - ပံင်ဆိုင်ဒဲး တာ်အိုန်ဘာည်း နှင်းကံပ်ဘာည်းဟောင်း ဒါးဒဲင်ပါးတော၊ ကျေးကစူည် ကျေးကစူ နာ်။

ဟေ့ကဲ - ၁။ ဆိုင်၊ (စေချင်) ။

၂။ ဒဲင် ။

ဘည်ဘာည်းအန်း - (၁) ဆိုင် - ဆိုင်ဒဲး မည်းချို၊ ဘာည်းပိုး၊ (သင်ကို ပန်းလို လှစေချင်တယ်)။

(၂) ဒဲင် - ဒဲင်ကံပ်ချမ်း ဘည်ဘားဆထေး (သူငွေ ကြီးလို ချမ်းသာစေချင်တယ်)။

ကျေးကအာ်မ်း။ ။ ပံင်ဒဲးဒဲးအဲ ကတေင်းနိုည်း ကျေးစူည်လှေအီမိုး 'ဒဲင်'နီး အန်းမိုး ဒီယာ်ည်၊ ဒဲး တိုင် 'ကျေးကတိုက်' ခိုင်း အူဘော်က်။

ဘည်ဘာည်းအန်း - ဒဲးနှင်းချမ်း ဘာည်းတားဆထေး။

ဘည်မိုးအန်း - ဒဲင်ချမ်း ဘာည်းတားဆထေး။

၁၆။ ကျော့အိုင်စည်း(ဝါကျခင်း)

ကျော့အိုင်စည်းနီး- ကျော့၊ အူတည်း၊ အယ်တည်း၊ ဒိုင်းတည်း၊ ပိုန်းတည်း၊ ဖါန်းတည်း၊ စီလိုဒါ၊ ဒဲင်မဲးတဲ၊ မဲးတင်း၊ အန်းအိတညာင်းဒိုင်း၊ နှင်းကံပ်နာ်၊ ပံင်ဒါ၊ စီလို ဆမားကင်္ဂဟာ်၊ ဒဲင်ကံပ်တည်းအဲဟောည်ပို၊ အူအိုင်စည်းစီပေန်လား၊ ဒါ၊ ‘ကျော့ အိုင်စည်း’(ဝါကျခင်း)။

တဂေန်းတိုင်းစီးလား၊ ပံင်ဟောည်၊ ပနံးဒဲးအဲ ကဲဒိုင်း တဲးဟာ်လားအဲဒါ၊ ဒီမဲး လိုဟပ် ဒီမဲး၊ လှေမဲးမိုး တင်း ကျော့၊ ဒီမဲး မိုး တဲ၊ ကျော့၊ လှေမဲး လို ဇွဲးလအာည်၊ လှေမဲး လို ဇွဲးလဘာ်နီး၊ တိုင်းခံပ်ကင်္ဂဟာ်ဖါ၊ နှင်းကံပ် ပေန်လားကျော့တအောင်း အူယိုတ်အူအိုင်စည်း။

ကျော့တအောင်းကာည်းကျော့အီးမိုးဟည်းမာ် ဘည်ဟာ်ဘည်စီးအန်း၊ အာပ်တင်နေးမဒို၊ ညာအာည်၊ ပေန်ညာဘာ်နီး ညာဘာ်နီးပေန်ညာအာည်၊ ဒီမဲးနံင်ချာင်တော် တိုင်းခံပ်ကင်္ဂဟာ်နာ်။

ဘည်ဘာည်းကျော့အိုင်စည်း - (ဝါကျခင်းပုံစံ)

၁။ ဘည်မိုး - ကော်န်းစောင်း အူချွေးဒီး ငဲးဖါ၊ ဇာန်ဒိုင်း ဟာ်အူနံ၊ ပါစောင်း။
 ဘည်ဒါ - ကော်န်းစောင်း အူချွေး ငဲးဖါ၊ ဇာန် ဟာ်ပါစောင်း ။
 ကျောင်းသား တစ်ယောက်သည် လွယ်အိတ်ကို လွယ်၍ ကျောင်းသို့ သွား၏။

၂။ ဘည်မိုး - အံဝ်းနီး ယာ်ညာ်၊ ပါရန်ကုန် ဒါးရထား၊ ဒဲးစာ်မီးအူနံ၊ ပါမန်တလေး။
 ဘည်ဒါ - အံဝ်း ယာ်ညာ်၊ ပါ ရန်ကုန် ဘံက်ရထား၊ ဒဲးမန်တလေး။
 ကျနော်သည် ရန်ကုန်မှ မီးရထားဖြင့် မန္တလေးသို့ လာခဲ့သည်။

၃။ ဘည်မိုး - ကော်န်းအိမာည်းဒဲ အူချွေးဒီး ချိုအူနံးခည်း ပိုးအူကယိုင်ဒိုင်း စာကပါ်း ဒဲးအူနံ တာ်
 ကော်န်းအိပန်းဒဲ အူချွေး (ဒိုင်း) ။
 ဘည်ဒါ - ကော်န်းအိမာည်းဒဲ အူချွေး ဒဲ ပိုးချိုအူကယိုင် စာကပါ်း တာ်ကော်န်းအိပန်းဒဲ အူချွေး။
 ယောကျာ်းလေးတစ်ယောက်သည် လှသော ပန်းတစ်ပွင့်ကိုမိန့်ကလေးတစ်ယောက်အား(ကို)
 လက်ဆောင်အဖြစ် ပေးပါသည်။

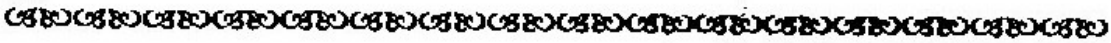
၄။ ဘည်မိုး- တား အူချွေးဒီး အလဲက် ဘည်းဟိုမ်း အန်းတက်ပိုမ်း စံမ်းတက်ဒီးဟည်းမာ် ဆိုင်ဒဲးအူန့် ဒီးဟိုမ်း။
 ဘည်ဒါး- တားအူချွေး ဘည်ဟိုမ်းအန်းတက်ပိုမ်း ဆိုင်ဒဲးစံမ်း ဒီးဟိုမ်း။
 လူတစ်ယောက်သည် သူ ထမင်းစားသည့် အလျောက် (အတိုင်း) သူတပါးကိုလည်း စားစေချင်
 ပါသည်။

၅။ ဘည်မိုး - တားအူချွေးဒီး ပျောင်းပေါ့ခည်း ကောင်းဒါင်းဒိုဝ်း ဆာ်ဟိုမ်းစော်(ဆာ်စော်လတ်ဟိုမ်း)
 စော်ဟောင်းဖါး (ပေန်ဖါးစတ်) ဆမားယာ်မီးအူနီး(ပေန်အူန့် ဆမားယာ်မီး)။
 ဘည်ဒါး - တားအူချွေး ဆာ်ဟိုမ်းစော် ကောင်းပျောင်းဒိုဝ်း ပေန်ဖါးစတ် ဆမားယာ်မီး။
 လူတစ်ယောက်သည် ပြင်းထန်သော အဆိပ်ကို စားမိသော် (စားမိခဲ့လျှင်)ဝမ်းလျှောပြီး သေတတ်၏
 (သေနိုင်၏)။

ကျော့တက်မီး။ ။ ဘာန်းဆော့, လှေနီး စာနံင်တဲမ်တက် ကျော့ အိုမ်စည်း (ဝါကျခင်း) ညှာတအောင်း ဟည်ဆိုင်ကိုမ်
 ကျုံးဟောည်, တင်းဇူး လာ်အဲဒါး (နမူနာ) ဘည်ဒီး ဘည်ပနံင်းဒဲး အဲဒီအာည်, ကဲဒိုဝ်း ရီန်းလာ်အဲတဲမ် အဲကင်
 နှင်းကံပ်ပေန်ဟောင်းလာ်, 'ကျော့အိုမ်စည်း' အဲတအောင်းနာ်။

ဘာန်းဆော့, လှေနီး ကျော့အဲတအောင်း ဂည်ဒီ ဂည်ဒဲန်း အာဝ်တင်နှေးမဒို. အာဝ်တဲးမ ဝေါဟာရ ပိုင်းကျော့အရေး
 ဒါင်း အိန်းမိုးစာနံင်ဆမားရဲန်းတက်ကျော့အိုမ်စည်း(ဝါကျခင်း)ကဒအဲတအောင်းဒါးဟောင်း ကျော့တအောင်း ပါမဲ့
 ပါးအန်း ရဲန်းဟောင်း 'ကျော့အိုမ်စည်း' ကဲနီးအော်။

ကဆိုင်ကျော့အိုမ်စည်း(ဝါကျခင်း) ဒီတောင်းကဲနိုည်း လို(လှေကျင့်)ကျောင်းဟောင်း ဆရာကဲအိပ်နံင်း ကော်နီး
 စော်င်းကဲဒိန်း လိုရဲန်းဗွေ(နမူနာပုံစံ) ဘည်ဘာည်း 'ကျော့အိုမ်စည်း' ဝိုန်းဝိုန်းအောအဲဆမား ရဲန်းဒို.ဒို.နာ်။ ။

စာားစဉ်ကလေး

ကဒီ	ဝါညီးဗွဲအဲဒါ	စဉ်ကလေး	စဉ်ကလေး
၁	-	“အဲ” ပညာဉ်မဲး;	ဒီးဒါ;အယ်
၂	ဘညာဉ်ကကားမီး	ပံင်ဆိင် လညာဉ်	ပံင်ဆိင်လညာဉ်ဒါ;
၃		ကကံ	ကိကံ
၄		သဒ္ဒတံမတော စတမတော	သဒ္ဒတံမတော စတံမတော
၅		ကိတံကအာဉ်မီး	ကိကံကအာဉ်မီး
၆		အ တာအာဉ်မီး	အယ်တာအာဉ်မီး
၇		ကဆာဉ်အံဉ်မီး	ကဆာဉ်အံဉ်မီး
၈		ရှေဉ်နီးလေး;	ရှေဉ်နီးလေး;
၉	အဲဒါ, ပနံဉ်မီး(၁) ကဒီ(၁၃)	အာလိဉ်ဒါ	အာလိဉ်ဒါ
၁၀	အဲဒါ, ပနံဉ်မီး(၁) ကဒီ(၂၁)	ဇေဉ်	ဇေဉ်
၁၁	အဲဒါ, ပနံဉ်မီး(၃) ကဒီ(၃၄)	အဆးသတံ	အဆးသတံ
၁၂	အဲဒါ, ပနံဉ်မီး(၃) ကဒီ(၄၈)	အိမ်ဇညာဉ်မီး	အိမ်ဇညာဉ်မီး
၁၃	ဝါညာဉ်ဗွဲအဲဒါ, (၁)	ဝိဘာတံ	ခလိဉ်မီး လလိဉ်ညာဉ်မီး
၁၄	ဝါညာဉ်ဗွဲအဲဒါ, (၄) တီဉ်ကျေားတံဉ်မီး	ပေး;	ဗွဲမီး
၁၅	ဝါညာဉ်ဗွဲအဲဒါ, (၁၇)	ခန	ခဏ
၁၆	ဝါညာဉ်ဗွဲအဲဒါ, (၂၁)	ဆီဉ်	ဆီဉ်

ကောသကပါဠိ

၁။ ❁ ဖြားကြား ဆင်ခါ
 လိုလှေလာ
 ပင်ယာစီနှင့်စာမ်း။

❁ ကာမဒဲ၊ အူမျိုး ခူအားကိုး
 အကျိုး အာဝကံပဒါင်း။

❁ ညက်ကည်ပီရိယ
 ဇောညတော်နုံးကဒ
 တောင်းတဆိမာပေန်။

❁ ကအောင်းဆမဲ ဟပတိုင်မဲ
 စံမဲအဲ လိုလိုမ်းလား
 တူဖူန် တူဣာညး
 တော၊ လအိုမ်ဘျာညး
 ဘန်လာညး စီနင်ပဲနုံး။

၂။ ❁ တူအီးဒါးအီး တေးဘညးခြီး
 တာန်နီးလိုနုာ်၊ ဟာဝ်း

❁ ဖြားကြား ဆင်ခါ ဆရာဆမား
 တာယာကုန်းမား ဒီစားလိုနုာ်။

❁ ဘံဝ်ဖိုင်း ပီခါး
 အဲလည်ကညားဟိုဝ်
 ဇိုဝ်ဆီမည်းမိုး လိုရိုး လိုရံပဲ
 လိုတံပဲလိုတိုင်း လိုကျော့ လိုမှော့
 တော၊ ဘာညးထုင်းမွဲမ်း
 ခည်းဆဲမ်း ခည်းဆည်း အဲအာဝ်ဒည်း။

❁ အီးစဲမ်း၊ ချေမ်းအဲ ကဲအီး ဣန်း
 အီးမှာနုံးပညာ ခါးဂေါ်ညးတော့အဲ
 ကဲအီးဆဲမ်း ကဲအီးဘူမဲး လိုကမဲး
 မည်တေး၊ ကနေ့ အဲဇား။

၃။ ❁ အဲကြာညး၊ ရိုန်းခြီး မည်းအိဘီး
 တန်နီး လိုနုာ်၊ ဟာဝ်း။

➢ ကတိပီခါး တားစီကြာညး၊ ဒဲး၊
 ယားတေး၊ တပဲမ်း ကဲဖိုန်းဆဲမ်း၊
 အာဝ်စဲမ်း၊ နံင်စီးပွား။

➢ ကတော် ညျော့ညျာ ဆူရာ ကာမေ
 ကဲဖိုန်းလှေ ကန်ဆေ နံင်ပေန် ဣါနုံး။

➢ အဲမ်းလဲပ် ဖိုန်းလှေ
 အဲမ်းလေး၊ ဖိုန်းကတံဝ်း
 ဆင်အာဝ်နဲဝ်း ဘူဖျဲဝ်း နံင်ဘည်းညျော့နုံး။

➢ အဲမ်းလေး၊ အာဝ်ပျော့
 အဲမ်းလော့၊ အာဝ်ချာန်
 ဘူတန်စာန်နုံး အာဝ်လှာန်နုံး နံင်ပေန် ဣါနုံး။

➢ အဲမ်းလဲပ်စီမှယ် အဲမ်းလှယ်စီဘျာညး၊
 စီးပွားယာညး၊ လိုကြာညး၊ အိုင်ဒါနုံးအန်၊

၄။ ❁ ပင်နုာ်၊ ပင်ဆမား အာဝ်ဘိုနုံးဘျား
 လိုကျိုးကျားတော်နုံးဈေး ။

❁ ခည်းဒဲအဆောက် အဲမည်ပျာက်
 လာက်နာက်မိုး ပိုင်ညာ။

❁ ပိုင်ညာတော်နုံးမျိုး ပေန်အားကိုး
 အကျိုးဒါင်းပေါ့ ခည်း။

❁ ပိုင်ညာဆာ်ကယ် ရဲနုံးဒဲင်မှယ်
 တိုတ်ဘယ စာမ်းနိုက်ပါန်။

အဲမ်း ကခါဦး
 တကောဝ်း ဝဲဦး ဟိုက်နော
 တျည်းနော အကလို၊
 ပါ၊ မဲးတကောဝ်း နံင်ဟာဝ်း